

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET DWALINGSGEBREK IN DE TOESTEMMING TOT HET HUWELIJK (*)

Er is sprake van dwaling, als een persoon zijn instemming betuigt op grond van een onjuiste voorstelling. Nu is het wel duidelijk dat niet elke vergissing of bedrogen verwachting aanleiding kan geven tot nietigheid. Dit is reeds zo voor de gewone kontrakten, die zuiver geldelijke belangen raken. Dit is nog meer waar voor het huwelijk, dat behalve een kontrakt ook een instelling is, waarmede het belang van de familie en in zekere zin van de ganse gemeenschap is gemoeid.

Bij artikel 180, alinea 2 hebben de samenstellers van het Napoleontisch wetboek een aparte regel gesteld voor de dwaling als gebrek in de toestemming tot het huwelijk : « Wanneer er dwaling heeft plaats gehad omtrent de persoon, kan het huwelijk alleen worden bestreden door die van beide echtgenoten die in dwaling werd gebracht ».

« Erreur dans la personne » heeft de wetgever gezegd. Maar onmiddellijk moet men zich hierbij afvragen : wat heeft hij daarmee bedoeld ? Van bij de aanvang zijn zowel de civilisten als de rechters het daarover niet eens geweest en op dit ogenblik is dit dispuut nog steeds niet beslecht.

Hebben de wetgevers van 1804 alleen een avontuur bedoeld zoals onze Bijbelse vader Jakob is overkomen, nl. dat hij Rachel tot vrouw wilde nemen en zijn nicht Lia in de plaats vond ? Of hebben zij ook gedacht aan de gelukzoeker die onder een valse naam en met dito papieren in een eerbare familie binnendringt ? Meer nog, hadden zij eveneens bepaald burgerlijke hoedanigheden op het oog, zoals de nationaliteit en het feit van een vroeger huwelijk ? Ofwel de dwaling omtrent het verleden, b.v. vroeger wangedrag of de smet van een ontorende straf ? Of zelfs de dwaling inzake de adellijke titel, de vermogenstoestand, de ouderdom, het intellect, het karakter, de gezondheid en de organische geschiktheid van de aanstaande echtgenoot ?

Door deze enkele voorbeelden, uit de werkelijkheid gegrepen, voelt men terstond aan dat er een hele gamma van mogelijkheden bestaat, m.a.w. dat er graden zijn in de belangrijkheid van de dwaling.

Het gestelde probleem is dus : mag men in al die gevallen beweren dat er dwaling is geweest omtrent de persoon ?

Om te weten hoe de bewoordingen van artikel 180 moeten worden geïnterpreteerd, zou het wenselijk, zelfs normaal zijn, dat we ons eerst tot de wetgevers zelf wenden. Het is immers niet gerechtvaardigd, a priori meer aandacht te schenken aan konstrukties van de latere exegeten dan aan de zienswijze van de samenstellers van de Kode. Nochtans moet men jammer genoeg vaststellen, dat op dit gebied noch de tekst van de wet noch de voorbereidende besprekingen veel klaarheid brengen (1). Dit legt meteen uit waarom zowel de rechtsleer als de rechtspraak blijvend verdeeld zijn geraakt over de vraag wat in artikel 180 is bedoeld met de uitdrukking « erreur dans la personne ».

Bij de interpretatie van deze bewoordingen hebben zich, althans in grote trekken gezien, drie richtingen afgetekend.

Eerste theorie : alleen de dwaling omtrent de fysieke identiteit leidt tot de nietigheid van het huwelijk.

Tweede theorie : zowel de burgerlijke als de fysieke identiteit komt in aanmerking.

Derde theorie : men moet ook rekening houden met de dwaling omtrent wezenlijke hoedanigheden van de persoon.

De eerste theorie is duidelijk. De dwaling omtrent de persoon zou dus verband houden met het geval van substitutie; men wenst Marie te huwen en door een samenloop van omstandigheden wordt Sofie in de plaats geschoven. Met de nodige verbeelding kan men zich dit voorval wel indenken; b.v. tweelingzusters — een persoon met slecht zicht wordt het slachtoffer van een handig komplot — in landen waar de vrouw nog gesluierd tot haar echtgenoot wordt gebracht.

Het is evident dat in die omstandigheden er dwaling omtrent de persoon plaats heeft gehad. Niemand heeft het ooit in twijfel getrokken dat een zodanig huwelijk nietig is. Doch in zoverre deze theorie voorhoudt dat de onderschuiving de enige grond tot nietigheid is, heeft ze maar weinig aanhangers gehad. Enkele oudere kommentatoren, zoals Zachariae (2), alsmede enige, trouwens hervormde vonnissen uit het begin van de negentiende eeuw (3) zijn in die richting gegaan. Sedert lang echter mag men deze zienswijze als een verlaten standpunt beschouwen.

In feite is dit zeer begrijpelijk. De tegenstanders van

(*) Openbare les gegeven aan de Universiteit te Leuven ter verkrijging van de graad van geaggregeerde van het hoger onderwijs.

deze opvatting hebben immers te recht kunnen wijzen op het uiterst zeldzaam karakter van dergelijke onderschuiving. Demolombe sprak van « une hypothèse presque chimérique, si difficile qu'elle ne réussirait peut-être pas même au théâtre » (4). Ook geeft het te denken dat, sedert 1804, er in de rechtspraak geen enkel vraagstuk van dien aard werd gesteld. Bijgevolg heeft men gemeend zich te mogen afvragen of het wel aannemelijk is dat de samenstellers van het burgerlijk wetboek, die toch praktische mensen waren, alleen aan die hypothese hebben gedacht. Om die redenen hebben bijna al de auteurs en rechters een ruimere betekenis gehecht aan de woorden « erreur dans la personne ».

Algemeen wordt aangenomen dat de onjuiste voorstelling omtrent de *burgerlijke* identiteit eveneens een voldoende reden uitmaakt voor de nietigverklaring van het huwelijk.

Dit vooral is minder denkbeeldig. Het is inderdaad meer voorgekomen dat iemand zich uitgeeft voor een ander burgerlijk persoon dan hij in werkelijkheid is en op die wijze zowel de aanstaande echtgenoot als de ambtenaar van de burgerlijke stand om de tuin leidt. Praktisch zijn er twee mogelijkheden: ofwel usurpatie van de burgerlijke stand van een ander persoon, b.v. van een familielid of een overleden kennis, ofwel toewijding van een volkomen fiktieve burgerlijke stand.

Het klassieke voorbeeld betreft twee vrienden die elkaar beloven, te gepasten tijde hun enige zoon en dochter te laten huwen. Een van beiden vertrekt naar een ver land. Jaren daarna biedt zich een jonge man aan als de zoon van de vriend in het buitenland. Hij vraagt de hand van de dochter en zij huwen. Maar weldra blijkt dat die jonge man een doodgevoorn avonturier is, die toevallig op de hoogte geraakte van de vroegere afspraak, ofwel dat hij niet de wettige zoon is, maar een kind uit overspel, dat de burgerlijke stand van de echte zoon heeft aangenomen.

In feite moet men het echter zo ver niet zoeken. Het is meer dan eens geschied dat een gelukzoeker of iemand die zijn bedenkelijk verleden wenste te verbergen, zich voordeed als een ander burgerlijk persoon, onder een valse naam en met onechte papieren.

De rechtspraak heeft in tal van omstandigheden de nietigheid van dergelijk huwelijk aanvaard. Ik moet me beperken tot twee van de bekendste rechtsgedingen: de zaak baron de Ferry en de zaak Verwoot-Savine-Toulouse-Lautrec (5). In het eerste geval stond het Hof van Beroep te Bourges voor het volgende probleem: een avonturier had zich uitgegeven voor « baron de Ferry », dank zij een akte van bekendheid, die was opgemaakt op grond van het getuigenis van zes landgenoten; op die manier vermocht hij in het huwelijk te treden met een meisje van een voorname familie. In tegenstelling met de rechtbank, die alleen de dwaling omtrent de fysieke identiteit aannam, sprak het Hof de nietigheid van dat huwelijk uit (6).

De tweede zaak, die in 1903 door het Hof van Beroep te Parijs werd beslecht, heeft nog meer ophef gemaakt. Een meisje uit een achtbare familie, Mlle Verwoot, was gehuwd met een man die beweerde « Comte de Toulouse-Lautrec » te zijn. Hij had een geboortakte voorgebracht, waaruit moest blijken dat hij een zoon was van ridder Savine uit de keizerlijke garde te Moskou, die zelf met een de Toulouse-Lautrec was getrouwd; bovendien had hij een testament getoond, door de vader van zijn moeder gemaakt, dat hem het recht verleende de titel van graaf te voeren. Beide stukken waren natuurlijk vals. In werkelijkheid was Savine een avonturier, die reeds verscheidene veroor-

delingen in Frankrijk en Rusland had opgelopen. Ook in deze omstandigheden werd de nietigheid van het huwelijk aanvaard (7).

Mogt men dus door de band akkoord gaan om de nietigverklaring uit te spreken wegens dwaling omtrent de burgerlijke identiteit, toch hebben enige auteurs de toepassing hiervan aanzienlijk beperkt.

Aubry & Rau (8) en Baudry-Lacantinerie & Houques Fourcade (9) nemen de nietigheid alleen aan wanneer de burgerlijke identiteit determinerend is geweest voor de toestemming tot het huwelijk. Anders gezegd, wanneer de partij, die in dwaling werd gebracht, ook zou gehuwd zijn, indien ze de werkelijke identiteit had gekend, is geen nietigverklaring mogelijk. Zij hebben hiervoor trouwens een redelijke uitleg gegeven. Bij de onderschuiving is er dwaling omtrent *alle* natuurlijke en juridische elementen van de persoon; in geval van dwaling over de burgerlijke identiteit kent men echter de fysieke persoon met zijn natuurlijke eigenschappen. Misschien had men hem of haar om die reden toch gekozen?

Van deze engere zienswijze vindt men in de Franse rechtspraak een zeer recente en interessante toepassing door het arrest van het Hof van Beroep te Bordeaux op 21 december 1954 (10).

Ducos, een Frans krijgsgevangene tijdens de laatste wereldoorlog, leerde in een Duits werkkamp een Russische vrouw kennen, die eveneens naar Duitsland was gedeporteerd. Zij noemde zich Mej. Ougrunova, maar in werkelijkheid was zij een gescheiden vrouw, die eenvoudig de naam droeg van de man, waarmee ze in 1937 in Rusland was gehuwd en waarvan ze sedert 1940 uit de echt was gescheiden. Na de oorlog nam Ducos haar mee naar Frankrijk en huwde de zgn. juffrouw Ougrunova. Als Ducos er na enige jaren genoeg van had, riep hij dwaling in omtrent de persoon, aangezien hij niet op de hoogte was geweest van haar echte burgerlijke identiteit en ook niet van de echtscheiding.

Het Hof te Bordeaux heeft de nietigverklaring geweigerd op grond van merkwaardige beweegredenen. Het arrest blijft getrouw aan de theorie van de burgerlijke identiteit, doch stelt als voorwaarde dat de dwalende partij ook niet zou gehuwd zijn, indien ze de juiste identiteit had gekend.

« Attendu qu'il est bien certain, en droit, que l'erreur d'une partie sur l'identité civile du futur conjoint au moment de la célébration du mariage peut entraîner la nullité du mariage au même titre qu'une erreur sur la personne physique;

» Mais attendu que, pour que l'erreur sur l'identité civile ait cette conséquence, il faut qu'elle ait véritablement vicié le consentement de celui qui a été induit en erreur, c'est-à-dire que ce soit en considération de l'identité civile alléguée que celui-ci a contracté mariage, alors qu'il se fût abstenu, s'il avait connu l'identité civile exacte ».

Volgens de rechters te Bordeaux was die voorwaarde juist niet vervuld: Ducos was niet verplicht lasten te dragen uit het eerste huwelijk; hij kon niet inroepen dat een onterend verleden ofwel enige materiële of morele toestand hem had kunnen afhouden van het aangegane huwelijk; vooral kon hij zich bezwaarlijk beroepen op het feit van de echtscheiding, vermits hij zelf een gescheiden man was...

* * *

Zo blijft er dus op het gebied van de burgerlijke identiteit nog altijd enige twijfel bestaan.

Nochtans, het knooppunt van de kontroverse heeft steeds elders gelegen. Het echte debat begint in feite eerst als men komt op het terrein van de hoedanigheden van de persoon.

Ziehier het probleem. Tot nog toe hebben we de nietigheid erkend wegens dwaling omtrent de burgerlijke identiteit, d.i. de burgerlijke persoonlijkheid *in haar geheel beschouwd*. Maar meteen rijst de vraag: wat met de dwaling omtrent *bepaalde elementen* van de burgerlijke stand, t.t.z. de burgerlijke hoedanigheden? B.v. de verzwijging van nationaliteit, van een vroeger huwelijk, enz. Bovendien kan men zich afvragen of ook andere hoedanigheden, zoals de band van een religieuze gelofte, een ontorende straf, impotentie, maatschappelijke rang en fortuin niet in aanmerking komen?

Verscheidene auteurs en ook enkele rechterlijke beslissingen hebben de nietigverklaring van het huwelijk aanvaard, wanneer de dwaling *essentiële* hoedanigheden betreft. Maar deze zienswijze maakt nog steeds het voorwerp uit van discussie, zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak van Frankrijk en België.

Tot de voornaamste commentatoren, die gekant waren tegen uitbreiding van de dwaling tot hoedanigheden van de persoon, behoren: Aubry & Rau, Laurent, Baudry-Lacantinerie & Houques Fourcade (11). Bij de hedendaagse civilisten vindt men nog een gezaghebbende vertegenwoordiger in de persoon van De Page (12).

De kern van hun betoog is wel dat het tegen de stabiliteit van het huwelijk zou zijn, indien men de ontbinding toestond voor een dwaling omtrent hoedanigheden van de persoon, hoe streng dit ook moe-lijken in bepaalde omstandigheden; zoniet zou men het huwelijk overleveren aan de willekeur van de rechtbanken.

Die houding heeft als praktisch gevolg dat zij de nietigverklaring afwijzen in geval van dwaling omtrent fortuin, maatschappelijke rang, karakter, talenten, gezondheid, impotentie, vroeger wangedrag, zwangerschap door een andere man, afstamming (b.v. kind uit overspel), nationaliteit, religieuze gelofte, vroeger huwelijk, ontorende straf, enz. Alleen de onjuiste voorstelling omtrent de fysische identiteit of de burgerlijke persoonlijkheid in haar geheel beschouwd nemen zij in aanmerking.

Andere vooraanstaande rechtsgeleerden daarentegen hebben de nietigverklaring wegens dwaling wél aanvaard voor sommige hoedanigheden van de persoon; aldus in de vorige eeuw vooral Demolombe en Huc, verder de leidende figuren van de hedendaagse Franse rechtsleer (o.m. Planiol, Ripert, Colin & Capitant en Savatier) en in ons land op dit ogenblik Kluyskens (13).

Hun hoofdargument is dat deze interpretatie van de bewoordingen «*erreur dans la personne*» zonder twijfel de meest morele oplossing is en dat daardoor heel wat pijnlijke en onrechtvaardige toestanden kunnen vermeden worden. Volgens hen is de tegenovergestelde oplossing te hard en bovendien onlogisch.

Zij achten het onbillijk, een meisje uit een eerbare familie te dwingen verder samen te leven b.v. met een gewezen galeiboef die zijn verleden zorgvuldig heeft verborgen gehouden. Ook lijkt het hun niet gewettigd, een katholiek man voor eeuwig te binden aan een gescheiden vrouw, die hem, volgens zijn religieuze beginselen, in een ongewilde toestand van overspel en konkubinaat brengt.

Zij vinden het onlogisch dat men ontbindt in geval van valse burgerlijke identiteit, waar de omstandigheden soms minder erg zijn, en hier niet. Trouwens, volgens sommige auteurs, o.a. Demolombe en Planiol, is de «burgerlijke identiteit» een willekeurig begrip, vermits de naam zelf slechts een hoedanigheid is.

Nu is het wel duidelijk dat ze niet alle hoedanigheden van de persoon in aanmerking hebben genomen. Men kan een onjuiste voorstelling hebben van de talenten of het karakter van de aanstaande echtgenoot, daarom is het huwelijk niet nietig. In die zin geldt nog steeds de oude, bijna cynische regel van Loysel «*En mariage trompe qui peut*» (13bis).

De rechtsgeleerden, die deze ruime theorie voorstaan, zijn het erover eens dat er sprake moet zijn van *essentiële hoedanigheden*. Demolombe noemt dit, evenals Savatier «*les qualités substantielles*», Huc spreekt van «*les attributs de la personne*», terwijl Planiol en Ripert de uitdrukking «*qualités déterminantes*» verkiezen. Maar daarmee is niet uitgemaakt wat ze juist vesrtaan door substantiële eigenschappen. In de konkrete toepassing bestaat er dan ook geen volledige eensgezindheid.

Demolombe heeft betoogd dat het niet mogelijk is een vast richtsnoer te geven voor de praktijk. Naar zijn mening is het een feitenkwestie die door de rechter moet worden beoordeeld volgens de omstandigheden, d.i. volgens de zeden, geloofsovertuiging, karakter en stand van de betrokken partijen. «*Et j'attendrai ainsi, pour les résoudre en fait, toutes les hypothèses qu'on pourrait présenter*» (14).

Andere auteurs hebben wél getracht een welomlijnde regel op te stellen. De reden daarvan is duidelijk: zij wilden het verwijt van de tegenpartij ontgaan, nl. dat ze de poort wagenwijd openzetten voor de grofste willekeur van de rechters.

Huc heeft dus een theorie uitgebouwd, waarin hij een onderscheid maakt tussen attributen en hoedanigheden. Attributen bepaalt hij als zijnswijzen van de persoon die niet onderhevig zijn aan min of meer, men heeft ze of men heeft ze niet; hoedanigheden daarentegen noemt hij veranderingen in de persoon die wel in mindere of meerdere mate kunnen aanwezig zijn. Volgens hem komt alleen de dwaling aangaande attributen in aanmerking voor de nietigverklaring en hij beschouwt als dusdanig: de burgerlijke stand, de nationaliteit, de godsdienst, de band van een religieuze gelofte en het vermogen tot voortplanting (15).

Ook Planiol en Ripert hebben gepoogd het begrip «*qualités déterminantes*» enigszins te omlijnen (16). Zij maken een dubbel voorbehoud wat betreft de nietigverklaring wegens dwaling:

1. De ingeroepen hoedanigheden mogen niet in tegenspraak zijn met de geest en het doel van de instelling zelf. Het huwelijk is geen geldzaak, dus vallen overwegingen betreffende het fortuin b.v. reeds weg.

2. De onjuiste voorstelling moet werkelijk een *bepalende* beweegreden van het huwelijk geweest zijn. In dit verband verwijzen ze naar de attributenleer van Huc. Doch de auteurs wensen daarvan geen aparte categorie te maken; zij geven er de voorkeur aan een lijst op te maken van konkrete gevallen, waarin de rechtspraak al dan niet de nietigheid aannam. Op die manier wordt het natuurlijk opnieuw een feitenkwestie. Zo nemen ze aan dat het huwelijk in de regel geldig is in geval van dwaling omtrent de nationaliteit; maar de ontbinding mag geschieden als het probleem wordt gesteld voor een vijandelijk onderdaan in oor-

logstijd gehuwd of voor een man, die door zijn lidmaatschap van een bepaalde staat de vrouw in een heel andere beschavingssfeer brengt (16bis).

Wanneer we nu de toepassingen overlopen bij de auteurs die de theorie van de wezenlijke hoedanigheden voorstaan, komen we tot dit praktisch resultaat.

- Allen gaan erover akkoord dat er geen sprake kan zijn van dwaling omtrent de persoon voor *bijkomstige* eigenschappen, b.v. fortuin, maatschappelijke rang, ouderdom, talenten, karakter, gezondheid.
- Zij nemen wel de nietigheid aan voor de verzwijging van *essentiële* hoedanigheden; b.v. religieuze gelofte, echtscheiding, impotentie.
- Sommige vraagstukken blijven omstrede, o.m. het feit van een ontorende straf (17) en de nationaliteit (18).

* * *

Juist zoals de rechtsleer heeft ook de rechtspraak voor het probleem gestaan of de dwaling aangaande bepaalde hoedanigheden van de persoon voldoende is om tot de nietigverklaring te besluiten.

Aanvankelijk schijnt de Franse jurisprudentie gunstig te hebben gestaan tegenover de theorie, die in de dwaling omtrent essentiële eigenschappen van de persoon een reden tot nietigheid erkent.

Zowel het Hof van Beroep te Colmar (19) als de rechtbank te Agen (20) hebben, respectievelijk in 1811 en 1860, de nietigverklaring uitgesproken van een huwelijk met een persoon, waarvan men niet wist dat hij een weggelopen monnik of een avvallig priester was. Voorzeker heeft men hier niet te doen met een dwaling omtrent de fysische of de burgerlijke identiteit. De auteurs die de tweede theorie verdedigen, o.m. Laurent, Baudry-Lacantinerie en De Page, hebben in dit geval de mogelijkheid tot ontbinding van het huwelijk uitdrukkelijk geweigerd, vermits er alleen valse voorstelling aangaande een eigenschap is.

Beide rechterlijke beslissingen namen echter wel de nietigheid aan. Het vonnis van Agen beriep zich in de eerste plaats op de moraal en het gezond verstand om dergelijke situaties op te klaren: «...la morale et le bon sens s'opposent à ce qu'une femme indignement trompée puisse être réduite à vivre d'après ses principes religieux dans un adultère continuel et à faire constamment à sa conscience une semblable violence».

Die strekking is ook in andere omstandigheden tot uiting gekomen.

Zo vindt men in een vonnis van de rechtbank te Boulogne van het jaar 1853 een principiële bevestiging van de zienswijze dat ook de dwaling over de hoedanigheden tot nietigheid kan leiden (21). De feiten waren de volgende: een muzikleraar was in het huwelijk getreden met een meisje, waarvan hij dacht dat het een wettig kind was en niet een kind uit overspel, zoals hem later duidelijk werd.

De rechtbank verklaarde in haar beweegredenen: «L'article 180 ne doit pas s'entendre seulement d'une erreur sur la personne civile proprement dite, c'est-à-dire d'une erreur consistant à supposer à une personne une filiation autre que celle qu'elle a réellement; elle peut aussi s'entendre, eu égard aux circonstances qui en déterminent la gravité relative, d'une erreur sur les qualités, affectant essentiellement la personne morale, comme par exemple de celle commise à l'égard d'un contractant noté d'infamie, engagé dans des vœux religieux, adulterin ou incestueux: c'est là une

pure question de fait soumise à l'appréciation des tribunaux».

Wanneer dan toch geen nietigheid werd uitgesproken was dit op grond van de feitelijke toestand. De rechtbank schijnt geen hoge dunk te hebben gehad van de muzikleraar, want zij oordeelde: «Attendu que ses habitudes professionnelles, plus frivoles qu'austères, ne le portaient point à prendre essentiellement en considération l'honorabilité plus ou moins absolue de la naissance de...».

De rechtbank van Chaumont vonniste in 1858 in dezelfde zin (22). Een man verzocht om de nietigheid van zijn huwelijk, daar zijn vrouw hem had verzwegen dat ze op het ogenblik van de voltrekking van het huwelijk reeds verscheidene maanden zwanger was van een schoonbroeder.

Nogmaals laat de motivering geen twijfel over: «Attendu que l'erreur sur les qualités peut être telle, si grave, si essentielle qu'elle soit appréciée par les magistrats comme une erreur dans la personne». Wel erkende de rechtbank dat hieromtrent discussie bestaat en dat men in de toepassing van die stelregel behoedzaam en streng moet te werk gaan; maar men mag die oplossing niet afwijzen, omdat ze te groot voordeel biedt.

Het heeft zelfs niet veel gescheeld of die strekking was in 1861 door een arrest van Kassatie op blijvende wijze bekrachtigd. Dit brengt ons tot de zaak die de richting van de jurisprudentie voor tientallen jaren heeft bepaald en in zekere zin nog beïnvloedt. Het loont dus de moeite haar in extenso op te roepen.

Een jonge man wordt op zeventienjarige leeftijd, onder de slechte invloed van een ander persoon, bij een moord betrokken en tot vijftien jaar dwangarbeid veroordeeld. In 1855, na elf jaar straffijd, wordt hij om zijn goed gedrag vrijgelaten. Onmiddellijk begint hij op ernstige wijze handel te drijven, ten einde zich op te werken in de maatschappij. Twee jaar na zijn vrijlating leert hij een meisje kennen, aan wie hij geen woord rept van zijn verleden. Zij huwen. Na korte tijd echter komt de vrouw te weten wat haar man achter de rug heeft. Zij vraagt terstond de nietigheid.

Dit is het begin van een rechtsstrijd geweest, waarbij werkelijk alle middelen werden uitgeput. De inzet was: kan het verzwijgen van een ontorende straf, dus dwaling omtrent een hoedanigheid, als een reden tot nietigheid worden beschouwd?

De vraag tot nietigverklaring komt voor bij de Seine-rechtbank. Afgewezen, want alleen de identiteit telt. De vrouw tekent beroep aan. Het Hof van Beroep te Parijs verwerpt de eis om dezelfde reden (23). In kassatie wordt het arrest van Parijs vernietigd en verwijst men de zaak naar het Hof te Orléans (24). Vooral de motivering is belangwekkend. In tegenspraak met het Hof te Parijs, dat de dwaling omtrent de burgerlijke persoon begreep als een onjuiste voorstelling betreffende «la personnalité complète et soulevant une question d'identité», neemt dit arrest van kassatie aan dat de dwaling over de substantiële eigenschappen van de burgerlijke persoon voldoende is voor de ontbinding: «... il est du droit et du devoir des tribunaux d'examiner, d'après les faits et les circonstances de la cause, jusqu'à quel point l'erreur a porté sur des conditions substantielles, constitutives de la personne civile, a pu opérer dans la personne, et par suite vicier le consentement de l'époux trompé». Het Hof te Orléans houdt zich echter bij de burgerlijke persoon in zijn geheel: «Qu'à la vérité, sa capacité est diminuée, mais que sa personnalité civile subsiste, malgré ses amoindrissements». Dus geen nietigheid (24bis).

Nogmaals wendde de vrouw zich tot het Hof van Kassatie, dat nu zetelde met verenigde kamers. De befaamde advocaat-generaal, Dupin, bepleitte de geldigheid van het huwelijk op grond van twee overwegingen, een juridisch en een feitelijk argument :

1) als men de nietigheid toestaat wegens dwaling omtrent sommige hoedanigheden komt men tot een toestand van eindeloze willekeur, die vrij spel laat aan allerlei grillen welke zich zullen verschuilen achter de dwaling;

2) het is misschien erg voor de vrouw, maar houdt men wel voldoende rekening met de jonge man, die op ongelukkige wijze bij een moord werd betrokken en die sindsdien heeft getracht zich te rehabiliteren ?

Het Hof van Kassatie heeft in zijn bekend arrest van 24 april 1862 (25) een heel andere houding aangenomen dan in zijn eerste beslissing. Het heeft trouwens zijn gedragslijn zeer nauwkeurig uitgestippeld : verwerping van de eerste theorie, die de dwaling beperkt tot de onderschuiving; aanvaarding van de tweede theorie die de dwaling omtrent de burgerlijke identiteit erkent; besliste afwijzing van elke ruimere opvatting.

De tekst van het arrest is voor dit laatste punt zeer duidelijk : « Attendu qu'ainsi, la nullité pour erreur dans la personne reste sans extension possible aux simples erreurs sur des conditions ou des qualités de la personne, sur des flétrissures qu'elle aurait subies, et spécialement à l'erreur de l'époux qui a ignoré la condamnation à des peines afflictives ou infamantes... ».

Dit arrest is een mijlpaal geweest op het gebied van de dwaling inzake huwelijk. Het heeft in Frankrijk een lange nasleep gehad. Ik moet me beperken tot een eenvoudige opsomming van enkele gevallen, waarin de nietigverklaring wegens dwaling omtrent hoedanigheden van de persoon werd geweigerd : huwelijk met een vrouw die geen geslachtsomgang wenst (26) — huwelijk met een natuurlijk kind in plaats van met een wettig (27) — dwaling omtrent de morele hoedanigheden (28) — de schande van een zware veroordeling in de familie (29) — verzwegen impotentie (30) — vroeger wangedrag, nl. bloedschande en prostitutie (31) — zwangerschap voorgewend om de man tot een huwelijk aan te zetten (32) — de verzwijging van het feit dat men reeds tweemaal gehuwd was en een kind ten laste heeft (33) — het feit dat men de moeder van een natuurlijk kind is, zonder de aanstaande echtgenoot daarvan op de hoogte te brengen (34) — het zich uitgeven voor Muzulman door een persoon die in werkelijkheid een Jood was (35). Verscheidene van die beslissingen verwijzen uitdrukkelijk naar het Kassatie-arrest van 1862, o.m. Bordeaux, 21 maart 1866; Augers, 6 december 1928, en Parijs, 20 juli 1943.

Wat nu de houding van de Belgische rechtspraak betreft ?

Vooreerst zij aangestipt dat men in ons land over minder arresten en vonnissen beschikt om het standpunt van de jurisprudentie, van 1830 tot nu, te beoordelen. Nochtans lijkt het wel dat ook hier een kentering is geschied van de ruime opvatting naar de tweede theorie.

In elk geval is het zeer treffend dat een vonnis van de rechtbank te Verviers in 1871 (!) nog principieel vasthield aan de zienswijze, die ook dwaling omtrent hoedanigheden van de persoon erkent (36). Het betrof hier andermaal een meisje dat als wettige dochter was voorgesteld, doch in feite een kind uit overspel

was, voor wie de wettiging zonder uitwerking was gebleven.

De rechtbank stelde als beginsel : « ... non seulement l'erreur sur l'identité physique du conjoint, mais encore toute erreur portant sur les qualités essentielles constitutives de la personnalité; qu'en présence de l'impossibilité de spécifier les divers cas où l'erreur serait de nature à vicier le consentement, ils (wetgevers van 1804) se bornèrent à poser le principe et s'en rapportèrent, pour l'application, aux tribunaux, qui doivent décider dans chaque cause selon les circonstances soumises à leur appréciation. » En verder : « Attendu qu'à la séance du 26 fructidor an IX, le premier consul exprima, pour la première fois, l'opinion qu'une erreur sur les qualités pourrait être de nature de vicier le consentement. »

Wanneer het vonnis dan in feite geen nietigverklaring uitsprak, was dit alleen wegens de omstandigheden welke van die aard waren dat men mag aannemen dat de man ook zou gehuwd zijn, indien de ware toedracht op tijd was ontdekt. De vrouw was inderdaad zeer achtenswaardig; zij was trouwens te voren zelf niet op de hoogte van het bedrog, doordat men haar volledig in de familie had opgenomen. De man, die om de relaties was gehuwd, had in haar een goede partij gevonden en kon er zich alleen over beklagen, dat zijn vrouw van een bepaalde erfenis uitgesloten bleef. De rechtbank besliste dus : « Qu'il est donc impossible d'affirmer avec quelque certitude que W. ou toute autre personne raisonnable aurait, dans la même situation, reculé devant une union semblable si l'erreur avait été découverte en temps opportun; ... que sa déception se réduit en conséquence à une erreur sur la fortune de sa femme, c.-à.-d. sur une qualité purement accidentelle n'entamant en rien l'intégrité de la personne et insuffisante pour donner ouverture à l'action en nullité. »

Enige jaren later is de rechtspraak echter omgeslagen, wat blijkt uit twee vonnissen van de rechtbank te Brussel. In het eerste geval werd de impotentie niet erkend als dwaling omtrent de persoon (37). In het ander geval heeft de rechtbank de nietigverklaring niet toegestaan wegens de weigering van de man het kerkelijk huwelijk te laten volgen op de burgerlijke plechtigheid; er was immers alleen dwaling omtrent een hoedanigheid geweest (38).

In 1925 heeft het Hof van Kassatie de engere interpretatie plechtig bevestigd (39). Een edelman had gemeend in het huwelijk te treden met een weduwe. In feite was het een gescheiden vrouw, wier man nog leefde. Het Hof van Beroep te Brussel (arrest van 9 januari 1924) weigerde de ontbinding van het huwelijk. In Kassatie werd dit arrest bekrachtigd.

Het Hof nam alleen de dwaling aan omtrent de fysische of de burgerlijke identiteit. Bestanddelen van de burgerlijke persoonlijkheid komen niet in aanmerking : « Attendu que vainement le demandeur soutient que l'erreur sur l'un des éléments constitutifs de la personne civile parmi lesquels il comprend la condition de célibataire, de veuf ou de divorcé doit être considérée comme viciant le consentement et entraînant la nullité du mariage. » Het hoofdargument voor deze opvatting wordt nogmaals duidelijk geformuleerd : met het oog op de duurzaamheid van het huwelijk mag de nietigverklaring niet worden overgelaten aan de willekeur van de rechters. « Attendu, au surplus, que l'interprétation extensive proposée par le demandeur qui laisse au juge du fond le soin d'apprécier dans chaque espèce, le caractère essentiel ou non essentiel de l'erreur ou de la tromperie sur un élément de la personne civile n'est pas conforme à

l'esprit du Code qui, en vue d'assurer la stabilité du mariage, a déterminé de façon restrictive et rigoureuse la matière des nullités, et n'a rien voulu abandonner à l'arbitrage du juge.» Het arrest voegde er nog aan toe dat de omstandigheid, dat de vrouw met bedrieglijke middelen was te werk gegaan, hierin geen verandering bracht, want het bedrog is geen grond tot nietigheid.

Deze beslissing van de hoogste rechterlijke instantie in België, die trouwens geheel in de lijn lag van het Franse arrest van Kassatie in 1862, heeft in ons land een soortgelijk gezag verworven. Alleen is de jurisprudentiële nasleep niet zo indrukwekkend, omdat de arresten en vonnissen op dit gebied bij ons minder talrijk blijken te zijn.

Aan te stippen valt dat een vonnis van de rechtbank te Brussel (40) de door het Hof van Kassatie aangewezen richting getrouw heeft nagevolgd. Er was dwaling omtrent de afstamming (natuurlijk kind). Het vonnis riep juist dezelfde argumenten in: stabiliteit van het huwelijk en willekeur van de rechters. Ook bepaalde het dat de dwaling omtrent de burgerlijke identiteit een onjuiste voorstelling aangaande alle elementen van de burgerlijke persoonlijkheid vereist: «Attendu que l'erreur sur l'identité civile suppose l'erreur sur tous et chacun des éléments qui la composent, si bien que l'individu est en réalité une autre unité sociale que celle que l'on avait en vue; que si la filiation est un élément important de la personne civile, elle ne l'absorbe pas en entier.»

Uit wat voorafgaat blijkt dus dat, zowel in België als in Frankrijk, Het Hof van Kassatie zich heeft uitgesproken ten gunste van de theorie, die alleen dwaling omtrent de fysische of de burgerlijke identiteit erkent en de onjuiste voorstelling betreffende bestanddelen van de burgerlijke stand of hoedanigheden van de persoon niet in aanmerking neemt.

Nochtans stelt men in de Franse rechtspraak enige weifeling vast. Enkele vonnissen van de lagere rechtbanken hebben af en toe naar het ruimere stelsel teruggegrepen. Is dit geschied onder invloed van de rechtsleer, die in Frankrijk maar weinig opgetogen is over de door het Hof van Kassatie en verscheidene hoven en rechtbanken verkozen oplossing? Waren de feiten van die aard dat men vóór alles de billijkheid heeft willen laten zegevieren? Misschien hebben beide redenen wel een rol gespeeld.

De eerste afwijking van de door het Hof van Kassatie aangewezen richting was het gevolg van enigszins bijzondere omstandigheden. Het vonnis van de Seine-rechtbank van 4 februari 1918 (41) moet men zien in de atmosfeer van de eerste wereldoorlog. Einde augustus 1914, dus na het uitbreken van de vijandelijkheden, was een Franse vrouw gehuwd met een persoon, die beweerde uit de Elzas afkomstig te zijn, doch in feite van Duitse herkomst was. Om te beletten dat deze vrouw, die door haar huwelijk de Duitse nationaliteit had verkregen, eveneens onder de toepassing viel van de maatregelen tegen vijandelijke onderdanen, werd de nietigheid uitgesproken wegens dwaling omtrent de persoon.

Gezien het gezag van het Kassatie-arrest van 1862 is de rechtbank natuurlijk zeer voorzichtig geweest in haar formulering. Vooreerst wordt de dwaling omtrent morele hoedanigheden uitgesloten. Dan geeft het vonnis de traditionele opvatting weer van de rechtspraak, nl. er is niet alleen dwaling in geval van onderschuiving, doch ook wanneer er een onjuiste voorstelling bestaat omtrent de burgerlijke identiteit. Daarop echter voortredenerend, zegt de rechtbank dat de nationaliteit een bestanddeel is van de burgerlijke

persoonlijkheid, dat in gewone omstandigheden van bijkomstige aard is, maar dat in oorlogstijd essentieel wordt: «Attendu que la nationalité est un des éléments de la personnalité civile; que si, en règle générale, elle peut n'avoir qu'une importance secondaire dans la pensée de ceux qui contractent mariage, elle en devient un élément essentiel en temps de guerre, lorsqu'il s'agit du mariage d'un Française avec un homme qui s'est dit Alsacien, c'est-à-dire attaché à la France, alors qu'il est établi, par des renseignements ultérieurs, qu'il n'est que le sujet d'un puissance ennemie à laquelle il est resté profondément dévoué.»

Dat die omstandigheid «oorlogstijd» inderdaad de doorslag heeft gegeven voor de Seine-rechtbank wordt nog duidelijker, als men het vonnis van 1918 vergelijkt met een analoog geval, dat in 1920 door dezelfde rechtbank werd berecht (42). De rechtbank ging nogmaals uit van het principe dat de dwaling omtrent de nationaliteit tot nietigheid kan leiden, wanneer die factor van zodanig belang was dat men geen huwelijk zou hebben gesloten, indien men de waarheid had gekend. Aangezien het huwelijk echter in 1906, dus in vreedstijd, had plaats gehad, werd de nietigverklaring geweigerd...

Het wordt dus werkelijk een zeer subtiel feitenkwesie, vooral als men weet dat in het eerste geval (oorlogsperiode) de vrouw reeds van het jaar 1911 af de maîtresse van die man was en er zelfs een kind van had sedert 1912... (43).

Een vonnis van de rechtbank te Bordeaux in 1924 was evenmin in overeenstemming met de overheersende strekking in de rechtspraak (44). De vrouw vroeg de nietigheid, omdat haar echtgenoot zich had laten doorgaan als vrijgezel, maar in feite een uit de echt gescheiden man was met een kind ten laste. De tamelijk lange motivering van deze beslissing kan men samenvatten in drie punten:

1) het begrip «burgerlijke persoon» omvat niet alleen de identiteit van de burgerlijke stand, «mais bien aussi l'ensemble des qualités déterminant sa situation au regard de ses broits et de ses obligations juridiques»;

2) indien de vrouw de werkelijke situatie had gekend, zou ze voorzeker haar toestemming niet hebben gegeven om reden van haar godsdienstige overtuiging, aangezien ze zich, volgens die beginselen, dan in een bestendige toestand van overspel en konkubinaat zou bevinden;

3) de wet op de echtscheiding van 1884 heeft de onverbreekbaarheid van het huwelijk dusdanig aangetast dat een enge interpretatie van artikel 180, met het oog op de huwelijksstabiliteit, niet meer te verantwoorden is.

In 1944 heeft zich een ander interessant geval voorgedaan (45). De aanstaande echtgenoot had drie dagen vóór het huwelijk een diefstal met poging tot moord gepleegd. Hij zei daarvan natuurlijk geen woord aan zijn verloofde. Bij het buitengaan van de kerk werd de man aangehouden. De vrouw verzocht om de nietigverklaring wegens dwaling. Het is duidelijk dat de onjuiste voorstelling hier alleen een hoedanigheid van de persoon betrof. De rechtbank besliste niettemin de nietigheid uit te spreken.

De beweegredenen van het vonnis waren lijnrecht in tegenspraak met de vroegere opvatting:

1) de beperking van de dwaling tot de burgerlijke identiteit is niet te rechtvaardigen door de tekst «dont l'imprécision semble avoir été voulue par le législateur, qui s'en remettait ainsi à la prudence des ma-

gistrats» (de uitdrukking mag worden onderstreept, want anderen spreken liever van «*l'arbitraire des juges*»);

2) uitspraken van Tronchet en Thibaudeau voor de Raad van State wijzen in de richting van een ruimere interpretatie;

3) sommige determinerende hoedanigheden (qualités déterminantes) kunnen tot nietigheid aanleiding geven;

4) men moet het huwelijk niet alleen beschermen tegen beweringen die niet onbetwistbaar vaststaan, maar ook tegen een volkomen vervalste toestemming, want dit laatste is evenzeer strijdig met de waardigheid van de echtverbintenis.

Wellicht hebben twee omstandigheden de nietigverklaring vergemakkelijkt. Vooreerst was er geen «*consummatio*» geweest. Bovendien heeft de rechtbank hoogstwaarschijnlijk de strenge gevolgen van de wet van 1941 willen omzeilen, waarbij het de echtgenoten verboden was gedurende de eerste drie jaren van hun huwelijk de echtscheiding aan te vragen. Blijkbaar heeft men het onbillijk geoordeeld ten opzichte van de vrouw, haar drie volle jaren de naam te doen dragen van een aspirant-moordenaar, waarmee ze nauwelijks enige uren was getrouwd geweest en die zij zeker niet had gehuwd, indien ze de waarheid had gekend.

Niemand zal voorzeker de billijkheid van deze oplossing in twijfel trekken. Maar tevens wens ik in het licht te stellen dat dit vonnis niet overeenstemt met de beginselen die door de Hoven van Kassatie en een vrij constante rechtspraak werden aangenomen.

Op meer recente datum nog heeft de Seine-rechtbank deze strekking bevestigd bij het verlenen van het exequatur aan een Amerikaans vonnis (46). Een katholiek meisje had een uit de echt gescheiden man gehuwd, in de mening dat hij alleen een burgerlijk huwelijk had aangegaan. De nietigheid werd gevraagd en toegestaan, omdat hij zijn kerkelijk huwelijk had verzwegen. De Franse rechtbank noemde dit «*une solution conforme à l'état actuel de notre droit*».

Mag men aan de hand van die enkele vonnissen besluiten dat er een evolutie plaats heeft gehad? Ik meen dat het nog te vroeg is om dit reeds zo stellig te beweren. Immers, na de beslissingen van de Seine-rechtbank in 1918 en 1920 en van de rechtbank te Bordeaux in 1924, zijn verscheidene arresten en vonnissen gevolgd, die de ruime interpretatie van artikel 180 niet aanvaardden, o.m. nog in 1943 (47). Men kan voorlopig dus slechts gewagen van schommelingen in de rechtspraak en dan nog bij de lagere rechtbanken; daarentegen een indrukwekkende reeks arresten en vonnissen, o.a. van de Hoven van Kassatie, wettigt nog steeds de mening dat de jurisprudentie de engere theorie voorstaat.

Na dit bondig overzicht van de stromingen in de rechtsleer en de rechtspraak van Frankrijk en België blijft me nog alleen een voorkeur uit te spreken. Het ligt niet in de bedoeling van deze studie een nieuwe theorie uit te werken; niettemin zal de voorgestelde oplossing toch een enigszins persoonlijke tint vertonen.

Colin en Capitant hebben, in verband met de heersende strekking in de rechtspraak, m.i. te recht gesproken van «*une conception fâcheuse et exagérée et étroite*». In geval van dwaling omtrent *essentiële hoedanigheden* van de persoon moet het huwelijk kunnen nietigverklaard worden. Het lijkt me echter niet mogelijk, op concrete en onbetwistbare wijze te

bepalen wat wezenlijke en wat bijkomstige hoedanigheden zijn. De pogingen om wel een nauwkeurige richtlijn te geven, schenken geen voldoening. Dit blijkt onder meer uit de attributenleer van Huc, die mischien wel willekeur kan uitsluiten, maar niet altijd de billijkheid zou dienen; het geval b.v. dat werd opgelost door de rechtbank te Bressuire zou volgens Huc niet in aanmerking komen. Het komt me juist voor dit probleem als een feitenkwestie te beschouwen en het aan de beoordeling van de rechter over te laten. In dit opzicht is er geen verschil met het standpunt van Demolombe.

Maar wel acht ik het mogelijk vast te stellen door welke bewegingen de rechters zich best zouden laten leiden om te beslissen of de dwaling van essentiële aard is. *Het zou m.i. billijk zijn de nietigheid uit te spreken, telkens er zonder verzuiging van de ingeroepen omstandigheden geen huwelijkstoestemming ware geweest en het samenleven voor de bedrogen partij ondraaglijk is geworden door het vernemen van de ware toedracht.*

Die factoren zouden dus kunnen beslissen over de nietigverklaring, zowel voor de burgerlijke identiteit als voor de hoedanigheden. In dien zin bestaat er overeenstemming zowel met het recente arrest van Bordeaux, dat de nietigheid weigerde in een geval van dwaling omtrent de burgerlijke stand, aangezien dit in de gegeven omstandigheden geen determinerende oorzaak was geweest, als met de voormelde vonnissen, die de ruime interpretatie van de bewoordingen «*erreur dans la personne*» hebben aangenomen.

Om de gegrondheid van deze oplossing te bewijzen, is het wenselijk de argumenten van de tegenpartij met aandacht te overdenken.

Vooreerst roepen die auteurs de *wettekst* zelf in. M.i. kan hij echter geen vaste richtlijn verstrekken. De bewoordingen «*erreur dans la personne*» zijn inderdaad niet vrij te pleiten van een zekere vaagheid. Het is trouwens opmerkelijk hoe al de latere stelsels, van het engste tot het ruimste, met evenveel overtuiging een beroep hebben kunnen doen op deze tekst. Zo heeft men gemeend in het voorzetsel «*dans*» een bijzondere betekenis te mogen zoeken, in tegenstelling met de uitdrukking «*erreur sur la personne*». Doch zonderling is wel dat Huc b.v. daarin het bewijs vindt dat de wetgevers ook de dwaling omtrent wezenlijke hoedanigheden van de persoon op het oog hadden, terwijl De Page op grond van datzelfde woordje deze zienswijze integendeel afkeurt.

Het wil me eerder voorkomen dat de Napoleontische rechtsgeleerden beide voorzetsels door elkaar hebben gebruikt, zonder speciale bedoeling. Dit vermoeden wordt des te sterker, als men ziet dat in het ontwerp van de regeringscommissie sprake is van «*erreur dans la personne*» (48) en dat Portalis in zijn «*discours préliminaire sur le projet de la commission*» het heeft over «*erreur sur la personne*» (49). Ook valt het op dat, in de loop van de bespreking voor de «*Conseil d'Etat*» de steeds nieuwe teksten beurtelings het voorzetsel «*dans*» en «*sur*» inhielden, zonder dat enigszins blijkt dat men daarmee een andere opvatting wild tot uiting brengen (50).

Een tweede argument — de voorbereidende besprekingen — lijkt me evenmin doorslaand, want zij brengen geenszins het gewenste licht. Nogmaals kan worden aangestipt dat de verschillende theorieën betreffende artikel 180 alle werden gestaafd met uitspraken van de wetgevers. Bestendig werden Napoleon, Tronchet, Portalis, Thibaudeau, Cambacérès, Boutteville en de Maleville geciteerd; sommigen van

hèn wel eens om uiteenlopende interpretaties te dekken. Zelfs de auteurs die er hun standpunt op bouwen, geven toe dat de discussie zeer verward was. Demolombe sprak van « peu de netteté » en Glasson, die een vaak geciteerd werk schreef over de toestemming tot het huwelijk, zei het niet minder duidelijk: « Les travaux préparatoires présentent une confusion et une obscurité regrettables ».

Na het lezen en herlezen van het debat voor de Raad van State zou ik nog steeds niet durven beweren *dât* is de opvatting die het pleit heeft gewonnen. Men kan immers voor elke opinie gunstige uitspraken vinden. Het lijkt me dus voorzichtiger geen richtlijn te willen vinden in de voorbereidende werkzaamheden.

Een van de voornaamste samenstellers, zoniet de hoofdfiguur van de redactiecommissie, Portalis, formuleerde zijn standpunt zodanig dat men zou kunnen menen dat hij alleen dwaling erkende in geval van onderschuiving. « L'erreur, en matière de mariage, ne s'entend pas d'une simple erreur sur les qualités, la fortune ou la condition de la personne à laquelle on s'unit, mais d'une erreur qui aurait pour objet la personne même. Mon intention déclarée était d'épouser une telle personne; on me trompe, ou je suis trompé par une concours singulier de circonstances, et j'en épouse une autre qui lui est substituée à mon insu et contre mon gré: le mariage est nul » (51). Andere rechtsgeleerden van die tijd hebben blijkbaar een ruimere betekenis gehecht aan de dwaling omtrent de persoon. O.m. de Maleville, die toch ook lid was van de redactiecommissie, verklaarde tijdens het debat: « l'erreur dans la personne n'est pas à réduire à l'erreur sur la personne physique »; volgens hem telt « la personne sociale » (52). Sommigen schijnen zelfs verder te zijn gegaan. Tot tweemaal toe vindt men bij de voorzitter van de regeringscommissie, Tronchet, deze gedachte, dat de wet op dit gebied alleen het beginsel kan aangeven en het aan de rechtbanken moet overlaten in een oneindig aantal wisselende omstandigheden de juiste beslissing te treffen (53). Boutteville sprak in dezelfde zin tijdens zijn redevoering voor het « Corps législatif »: « Le plus grand acte de sagesse du législateur est de s'en remettre à celle des tribunaux » (54).

Dan heb ik Napoleon nog buiten beschouwing gelaten. Terloops mag worden gezegd dat voor dit probleem het gebrek aan juridische ervaring, gepaard gaande met een sterke zelfgenoegzaamheid, de Keizer zonder twijfel parten heeft gespeeld.

Hij nam aanvankelijk een zeer ruim standpunt in, bijzoverre dat hij zelfs bereid was de dwaling aangaande de vermogenstoestand in aanmerking te nemen. « Le Premier Consul dit que le nom, les qualités, la fortune, entrent dans les motifs qui déterminent le choix d'un époux ou d'une épouse. L'erreur sur ces circonstances détruit donc le consentement, quoiqu'il n'y ait pas d'erreur sur l'individu » (55). Die zin schijnt geen lapsus te zijn, want een weinig later zet Bonaparte die opinie opnieuw vooruit: « ... l'identité dont il s'agit n'est pas seulement l'identité physique, mais encore l'identité morale du nom, de l'état et des autres circonstances qui ont déterminé le choix de la personne » (56). Doch kort daarna brengt hij een belangrijke beperking aan die ruime interpretatie. Volgens hem is er steeds nietigheid in geval van substitutie, maar voor de dwaling over de hoedanigheden vergt hij bovendien dat er medeplichtigheid, dus bedrog, is geweest vanwege de echtgenoot over wiens persoon dwaling is ontstaan. Deze opvatting werd door de rechtsgeleerden van de « Conseil d'Etat » (57) vinnig bestreden tegen Napoleon in, die

koppig vasthield aan zijn standpunt, bij zoverre zelfs dat de bespreking volkomen is ontspoord en dat Cambacérès, blijkbaar ten einde raad, het voorstel deed om het artikel te schrappen (58).

Kortom, bij het overzicht van dit debat is het de aangewezen plaats om te spreken van « quot capita, tot sensus ». Besluiten lijken me dus niet gewettigd.

Verder wordt naar het oude recht verwezen. Binnen het bestek van deze bijdrage is het niet mogelijk dit probleem in extenso te behandelen. Alleen zou ik de vraag willen stellen of men de regeling vóór 1789 wel nauwkeurig weergeeft (59).

Inderdaad, bepaalde gevallen die thans met de engere theorie niet op te lossen zijn, gaven toen wel aanleiding tot nietigheid. Het oude burgerlijk recht schijnt weliswaar de nietigverklaring wegens dwaling omtrent hoedanigheden van de persoon te hebben geweigerd, maar het huwelijk van een vrij persoon met een slaaf was vernietigbaar. Ook namen de meeste toenmalige auteurs de nietigheid aan in geval van huwelijk met een persoon die lijdend is aan de vallende ziekte. Verder was er discussie aangaande het huwelijk met een persoon die de sanctie van de burgerlijke dood had opgelopen. Vooral is opmerkenswaardig dat de band van een religieuze gelofte en de vóór het huwelijk bestaande impotentie (in de zin van een « impossibilitas coeundi »), juist zoals in het kanoniek recht, een vernietigend huwelijksbeletsel waren. De houding van het kanoniek recht ten aanzien van de substantiële hoedanigheden schijnt trouwens niet zo afwijzend te zijn geweest.

Doch het sterkste bezwaar van de tegenpartij is zonder twijfel dat de ruimere theorie van de wezenlijke hoedanigheden de onwrikbaarheid van het huwelijk in gevaar brengt door het over te leveren aan de willekeur van de rechters. De opwerping is ernstig en verdient de meeste aandacht.

Nochtans zou ik onmiddellijk als argument « ad hominem » daartegenover willen stellen dat de strakke houding van de rechtspraak en van sommige auteurs veel van haar waarde inboet, wanneer men ziet dat zij voor dezelfde feiten de nietigheid weigeren wegens dwaling, maar de ontbinding toestaan via een bedenkelijke omweg, n.l. echtscheiding wegens grove belediging.

Aldus heeft men o.m. de scheiding toegestaan, op grond van de grove belediging, wegens zwangerschap vóór het huwelijk door een andere man (60), wangedrag vóór het huwelijk (61) en impotentie (62).

Vooreerst valt op te merken dat dit procédé een juridische konstruktie is van twijfelachtig allooi. Te recht hebben Colin en Capitant haar betiteld als « des expédients fort critiquables ». Men neemt immers doorgaans aan dat alleen feiten *tijdens* het huwelijk in aanmerking komen voor de scheiding wegens grove belediging. Hoe kan men dan van de verzwegen feiten, die dateren van vóór het huwelijk, een grove belediging maken. Heel eenvoudig, de verzwijging in se wordt beschouwd als een grove belediging, die het huwelijk niet vooraftgaat, maar plaats grijpt op het ogenblik van het huwelijk. Het vonnis van de rechtbank te Verviers drukte die opvatting klaar uit: « Qu'en laissant son futur conjoint dans l'ignorance, elle commet envers lui une injure grave; que cette injure grave n'est pas commise antérieurement au mariage, mais est concomitante à celui-ci » (63). Een Frans jurist van de vorige eeuw, Batbie, heeft dit een « tour de force » genoemd. . .

Doch vooral mag worden beklemtoond dat het voornaamste argument van de rechtsgeleerden, die de ruime theorie bestrijden, n.l. de stabiliteit van het huwelijk, op die manier wel een flinke deuk krijgt.

Het is immers vrij zonderling dat men zo streng is voor de nietigheid, maar een achterpoortje laat door middel van de echtscheiding. De Page heeft dit goed gevoeld. Men merkt zeer duidelijk dat de eminente auteur blijkbaar verveeld zit met deze richting in de rechtspraak. Hij geeft toe: «qu'en saine logique, cette théorie semble audacieuse». Daarom hult hij die oplossing in allerlei beperkende voorzorgen als «les tribunaux feront œuvre sage et se montrant extrêmement prudents», «il n'y faudra recourir qu'avec circonspection» en «comme ultima ratio» (64). Maar de capitulatie en haar onlogische gevolgen zijn er!

Dit wordt nog bedenkelijker, wanneer men weet dat deze oplossing via de grove belediging af en toe zelfs verder is gegaan dan de nietigverklaring wegens dwaling. Een nog recent arrest van het Franse Hof van Kassatie (65) is daarvan een treffend voorbeeld. De reden waarom de man de ontbinding vroeg luidde: «injure grave résultant de la dissimulation, antérieurement au mariage, d'une malformation physique mettant obstacle à la consommation du mariage». Het Hof willigde die eis in. Wat vooral opzien baart is wel, dat de eis wordt aanvaard, ofschoon de vrouw tijdens het huwelijk een normale bouw had bereikt, dank zij een heelkundig ingrijpen. Het arrest besliste: de verzwijging in se is een grove belediging, die blijft ondanks de latere verbetering; bovendien is de kans op het moederschap nog geenszins gewaarborgd. «Le fait de s'être soumise, après le mariage, à une intervention chirurgicale qui avait eu pour effet de rétablir une conformation normale, ne saurait effacer cette injure alors surtout qu'il n'en est résulté aucune garantie d'une possibilité de maternité, dont le mari peut avoir le souci légitime» (66).

Kan men nog in ernst staande houden dat de nietigheid wegens dwaling omtrent hoedanigheden (o.m. de impotentie) tegen de onwrikbaarheid van het huwelijk indruist. Wanneer men met andere middelen hetzelfde resultaat laat bereiken en zelfs veel meer?

Trouwens, aan diegenen die met een zekere onrust het aantal echtscheidingen zien toenemen en er over klagen dat de rechter de term «grove belediging» steeds ruimer interpreteert, zou ik de volgende bedenking willen voorleggen: drijft men de rechtbanken niet, in bepaalde omstandigheden, naar de echtscheiding, juist door de nietigheid wegens dwaling te weigeren? Immers, ten einde sommige toestanden naar billijkheid te kunnen oplossen is de rechter wel verplicht naar deze konstruktie te grijpen, wanneer hij de zaak veel beter met een nietigverklaring zou beslechten. Daarbij komt nog dat de betrokken partijen zelf, in geval van dwaling, veel gemakkelijker een beroep zullen doen op de uitweg «grove belediging», omdat ze daarin meer kans op sukses zien. Dit brengt mee dat de mensen steeds meer vertrouwd geraken met de echtscheiding, waar de nietigheid van het huwelijk de gezondste oplossing zou zijn.

* * *

Tot daar enige bedenkingen «ad hominem». Maar ook wanneer we het probleem positief bekijken, wil het me voorkomen dat de ruime interpretatie van art. 180 goed te verantwoorden is. Er bestaat immers geen ernstig gevaar voor een aantasting van de onverbreekbaarheid van het huwelijk.

Werd hiervoren niet een dubbele voorwaarde gesteld? Primo, zonder de verzwijging zou er geen toestemming tot het huwelijk zijn gegeven, m.a.w. de dwaling is de determinerende oorzaak geweest. Secundo, door de waarheid te vernemen of te ervaren is het samenleven voor de partij die in dwaling werd gebracht, ondraaglijk geworden. Er is dus zonder twijfel een voorzichtige

toepassing vereist, ten einde bedrieglijke voorwendsels uit te schakelen.

In concreto moeten wij dit echter overlaten aan de wijze beoordeling van de rechters. In dit verband kan men zich afvragen waarom zo geregeld wordt gesproken van de *willekeur* der rechters. Toen de exegetische school op haar hoogtepunt was, kon men die reaktie nog begrijpen, aangezien de auteurs in die periode niet wilden weten van een vrije tekstinterpretatie door de rechtbanken. Maar thans, wanneer toch algemeen wordt aangenomen dat de rechter een belangrijke rol speelt in de rechtsbedeling, doet die uitdrukking «l'arbitraire des juges» wat zonderling aan. Het ligt meer in de lijn van onze tijd te spreken van «la prudence» of «la sagesse du juge», zoals het voormelde vonnis van de rechtbank te Bressuire trouwens heeft gedaan.

Bovendien is de voorgestelde regeling veruit te verkiezen uit het oogpunt van de billijkheid en zelfs van de moraliteit. Het lijkt me inderdaad al te hard dat men iemand, die in het huwelijk is getreden ingevolge de verzwijging van gewichtige omstandigheden en voor wie het samenleven ondraaglijk is geworden, zou verplichten die vervalste toestemming gestand te blijven.

Wanneer een man, zonder het te weten, huwt met een gescheiden vrouw, wier echtgenoot nog in leven is (de zaak 'tSerclaes voor het Belgisch Hof van Kassatie) dan lijkt het me de rechtvaardigste oplossing de nietigheid uit te spreken, tenzij werkelijk mocht blijken dat die omstandigheid geen rol zou hebben gespeeld, indien hij op de hoogte was geweest.

Waarom een katholieke vrouw b.v. voor een bestendig gewetensconflict plaatsen, aangezien zij, volgens haar godsdienstige beginselen, in een toestand van overspel en konkubinaat verkeert?

Waarom een meisje binden aan een dief en moordenaar, die zich heeft voorgedaan als een achtbaar man (cfr. rechtbank Bressuire) en aldus haar leven verwoesten?

Waarom het leven van een der echtgenoten tot een «hel» laten maken, doordat de andere partij heeft verborgen gehouden dat ze niet in staat is normale seksuele betrekkingen te hebben? Een andere oplossing in dit laatste geval is bijna een uitnodiging tot ontrouw.

Daarbij zal de dwaling meestal het gevolg zijn van bedrieglijke lagen en listen. Welnu, in gewichtige omstandigheden moet men geen vrijgeleide schenken aan de oneerlijkheid, en dit is inderdaad het gevolg van een te strakke houding op het gebied van de nietigheid wegens dwaling. Immers, als de persoon die het bedrog pleegt, weet dat de nietigverklaring toch volgt, zal hij er geen nut in zien die feiten te verzwijgen. terwijl hij, volgens de enge theorie, wel op sukses mag hopen.

* * *

Om al die redenen kom ik dus tot het stellig besluit dat ook de dwaling omtrent wezenlijke hoedanigheden van de persoon een grond tot nietigheid van het huwelijk moet zijn, naar gelang van de concrete omstandigheden. Om te eindigen kan ik slechts de wens uitdrukken dat, zowel in België als in Frankrijk, het Hof van Kassatie spoedig de gelegenheid moge krijgen om zijn vroeger standpunt te herroepen en aldus de overwinning van de extensieve theorie te bezegelen.

Raymond DERINE

(1) In de verdere uiteenzetting wordt hierop uitvoeriger teruggekomen.

(2) Zachariae: Handbuch des französischen Zivilrechts, III (1827), § 467, blz. 46-47, noot 3.

- (3) Rechtbank Straatsburg, 13 juli 1811, hervormd door Colmar, 6 december 1811, Sir. 1811.2.588. Rechtbank Bourges, 17 augustus 1826, hervormd door beroep Bourges, 6 augustus 1827, D. 1829.2.72.
- (4) Demolombe: Cours de droit civil, III (1847), n° 251.
- (5) Daarbuiten kunnen o.m. worden vermeld: Rb Luik, 6 februari 1897, Pas. 1897.3.90; Rb Pont L'Évêque, 22 mei 1906, D.P. 1907.5.5; Rb Seine, 9 maart 1923, S. 1923.2.16 en Rb Seine, 28 november 1930, Gaz. Palais, 1930.2.947.
- (6) Beroep Bourges, 6 augustus 1827, D.P. 1829.2.72.
- (7) Beroep Parijs, 12 maart 1903, D. 1903.2.191.
- (8) Aubry & Rau, Cours de droit civil français, V (1872), § 462, blz. 67, noot 8.
- (9) Baudry-Lacantinerie & Houques Fourcade, Traité théorique et pratique de droit civil, III, nr 1726, blz. 345.
- (10) Beroep Bordeaux, 21 december 1954, Recueil Dalloz et Sirey, Jurisprudence, 1955, blz. 242.
- (11) Aubry & Rau, o.c., deel V, blz. 68; Laurent, Principes de droit civil, II (1870), nr 295; Baudry-Lacantinerie & Houques Fourcade, o.c., III, nr 1729.
- (12) De Page, Traité élémentaire de droit civil belge, deel I, nr 584.
- (13) Demolombe, o.c., III (1847), blz. 404; Huc, Commentaire théorique et pratique du Code civil, II (1892), nrs 73-76; Planiol & Ripert, Traité pratique de droit civil français, II, la Famille (1952), nrs 103-104; Colin & Capitant, Cours élémentaire de droit civil, I (1921), blz. 169; Savatier, Cours de droit civil, I (1947), nr 198; Kluyskens, Personen-en Familierecht (1950), nr 224.
- (13bis) A. Loysel, Institutes coutumières, uitg. de Laurière, 1758, I, blz. 162.
- (14) Demolombe, o.c., III, blz. 404.
- (15) Huc, o.c., II, nrs 75-76.
- (16) Planiol & Ripert, Traité pratique de droit civil français, II, la Famille (1952), nr 104.
- (16bis) In dit opzicht is hun standpunt eenvoudig de resultante van oplossingen in de Franse en Italiaanse rechtspraak.
- (17) Huc rekent dit niet tot de attributen en vindt daar in dus geen grond tot nietigverklaring.
- (18) Hiervoren is gebleken dat Huc de nietigheid voorstaat, terwijl Planiol & Ripert in principe de geldigheid voorstellen.
- (19) Beroep Colmar, 6 december 1811, S. 1811.2.588.
- (20) Rechtbank Agen, 6 juli 1860, S. 1860.2.353.
- (21) Rechtbank Boulogne, 26 augustus 1853, D.P. 1853.3.56.
- (22) Rechtbank Chaumont, 9 juni 1858, D.P. 1861.5.305.
- (23) Beroep Parijs, 14 februari 1860, D.P. 1860.2.87.
- (24) Cass. fr. 11 februari 1861, D.P. 1861.1.49.
- (24bis) Beroep Orleans, 6 juli 1861, D.P. 1861.2.132.
- (25) D.P. 1862.1.159.
- (26) Cass. fr. 9 februari 1863, S. 1864.1.45.
- (27) Beroep Bordeaux, 21 maart 1866, D.P. 1866.2.87.
- (28) Rechtbank Montpellier, 1 februari 1866, D.P. 1866.5.270.
- (29) Cass. fr. 26 juli 1893, D.P. 1894.1.260.
- (30) Cass. fr. 6 april 1903, S. 1904.1.273.
- (31) Rechtbank Straatsburg, 21 december 1920, D.P. 1923.2.161.
- (32) Rechtbank Rochefort, 26 april 1926, Gaz. Palais, 10 juli 1926.
- (33) Beroep Angers, 6 december 1928, D.H. 1929.154.
- (34) Rechtbank Seine, 18 januari 1938, D.P. 1939.2.32.

- (35) Beroep Parijs, 20 juli 1943, D. 1944.7.
- (36) Rechtbank Verviers, 1 maart 1871, Pas. 1877.3.140.
- (37) Rechtbank Brussel, 24 juni 1882, B.J. 1882.876.
- (38) Rechtbank Brussel, 31 maart 1888, B.J. 1888.666.
- (39) Kassatie, 17 juli 1925, Pas. 1925.1.370.
- (40) Rechtbank Brussel, 25 mei 1929, Pand. périod., 1929, 213.
- (41) Rechtbank Seine, 4 februari 1918, S. 1920.2.129.
- (42) Rechtbank Seine, 2 januari 1920, D. 1920.2.78.
- (43) Men zou zich zelfs kunnen afvragen of de nationaliteit in die omstandigheden als zo determinerend kan beschouwd worden.
- (44) Rechtbank Bordeaux, 9 juni 1924, Belg. Jud. 1925.93.
- (45) Rechtbank Bressuire, 26 juli 1944, D.P. 1945.94.
- (46) Rechtbank Seine, 4 april 1951, Revue trimestrielle de droit civil, 1953, blz. 317.
- (47) Het arrest van Bordeaux van 21 december 1954 zou ik niet durven citeren als een reactie tegen de ruime theorie, zoals m.i. ten onrechte werd gedaan door Lagarde in « Revue trimestrielle de droit civil », april-juni 1955, blz. 283. Het arrest grijpt immers wel terug naar de leer van Aubry & Rau en Baudry-Lacantinerie, maar de vraag is of het in strijd is met de extensieve theorie, vermits men in casu de onjuiste voorstelling omtrent de burgerlijke identiteit niet kon beschouwen als de bepalende oorzaak van de huwelijksstoestemming.
- (48) P. Fenet, Recueil complet des travaux préparatoires, deel II, blz. 38.
- (49) Ibid., deel I, blz. 487.
- (50) Zie voor « dans »: Fenet, o.c., deel IX, blz. 12 en 83. Voor « sur »: Fenet, o.c., deel IX, blz. 43 en 99.
- (51) Fenet, o.c., IX, blz. 167.
- (52) Ibid., IX, blz. 104.
- (53) Ibid., IX, blz. 45 en 108.
- (54) Ibid., IX, blz. 210.
- (55) Ibid., IX, blz. 15.
- (56) Ibid., IX, blz. 43.
- (57) Ibid., IX, blz. 45.
- (58) Ibid., IX, blz. 110. Te noteren is dat de bepaling aangaande de dwaling een ganse tijd alinea 2 van artikel 146 heeft uitgemaakt.
- (59) Deze enkele historische gegevens worden ontleend aan het werk van Maxime Brémond, De l'erreur dans la personne envisagée comme cause de nullité du mariage, Montpellier, 1923, blz. XIV-XIX.
- (60) B. v. Rechtbank Bordeaux, 22 maart 1826, Dalloz, verbo « Séparation de corps », nr 61; Rechtbank Antwerpen, 27 februari 1873, B.J. 1874.857; Colmar, 9 maart 1898; Bar-sur-Aube, 6 december 1902.
61. Lyon, 4 augustus 1891, D.P. 1892.2.219.
- Kontra: Riom, 24 mei 1934, D.H. 1934.455.
- (62) B.v. Orléans, 4 maart 1903, D.P. 1905.2.67; Dax, 30 november 1906, D.P. 1907.2.135; Cass. fr. 25 januari 1922, S. 1922.1.152; Rb Verviers, 14 november 1938, Pas. 1939.3.115; Cass. fr., 7 mei 1951, D. 1951.472.
- (63) De vrouw had verzwegen dat de huwelijksdaad bij haar niet mogelijk was.
- (64) H. De Page, Traité élémentaire de droit civil belge, I, nr 853, 4° en « Complément » bij deel I, nr 853, 4°.
- (65) Cass. fr., 7 mei 1951, D. 1951.472.
- (66) Deze laatste omstandigheid zou ik niet durven beschouwen als een essentiële hoedangheid, die tot nietigheid moet leiden.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 27 mei 1955.

Eerste Voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-verslaggever: M. Belpaire.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Adv.: Mrs. della Faille d'Huyse en P. de Harven.

Erfrecht. — Kleine nalatenschappen. — Betekenis van art. 5 van de wet van 16 mei 1900. — Alleen in geval van overschot van erfelijk vruchtgebruik kan het daarbij behorende recht van voorkeur door de overlevende echtgenoot worden uitgeoefend.

Zowel uit de bewoordingen van art. 5 van de wet van 16 mei 1900 als uit de verwijzing naar de andere bepalingen van de wet, waarvan het deel uitmaakt, blijkt dat de beslissingen, die krachtens dit artikel noch voor hoger beroep, noch voor verzet vatbaar zijn, uitsluitend die zijn waartoe de bijzondere door de wet van 16 mei 1900 ingerichte procedure aanleiding geven.

Art. 5 bedoelt niet de beslissing, waarbij, zoals in het onderhavige geval uitspraak wordt gedaan over het bestaan ten behoeve van de overlevende echtgenoot van het bij art. 2 van de wet bedoelde recht van voorkeur.

De van de gewone regelen afwijkende tekst van dit art. 5 mag niet buiten de door die bepaling gestelde grenzen worden toegepast.

Een enge interpretatie van die op zichzelf reeds uitzonderlijke bepaling is des te meer geboden daar deze tot een van het gemene recht afwijkend regime behoort, dat door een bijzondere wet is ingesteld.

Onder de algemene bij art. 1 van de wet van 16 mei 1900 gestelde voorwaarden, heeft art. 2 van die wet het vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot en het daarbij behorende recht van voorkeur, zoals het een en het ander bij art. 767 B.W. wordt bedoeld, uitgebreid tot de goederen, waarvan de waarde groter is dan die van het aandeel, waarvan die echtgenoot het vruchtgebruik heeft.

Bensdeels behoort het recht van voorkeur, bedoeld bij art. 2 van de wet van 16 mei 1900, dat verwijst

naar § 6 van voormeld artikel 767, bij het erfelijk vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot en kan bijgevolg alleen dan door die echtgenoot worden ingeroepen, zo hij dergelijk vruchtgebruik heeft.

Anderdeels moet die echtgenoot krachtens § 5 van dat zelfde artikel 767 op zijn erfelijk vruchtgebruik toerekenen de giften, die hij van de overledene mocht ontvangen hebben.

Derhalve kan alleen in geval van overschot van erfelijk vruchtgebruik het daarbij behorende recht van voorkeur worden uitgeoefend.

Dewachter M., Wwe Roose t/ J. en F.

Gelet op de bestreden arresten, het ene op 17 november 1952 bij verstek en het andere op 4 mei 1953 op tegenspraak door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Wat betreft het arrest van 17 november 1952 :

Overwegende dat gemeld verstekarrest door het arrest van 4 mei 1953 werd te niet gedaan;

Dat de voorziening niet-ontvankelijk is;

Wat betreft het arrest van 4 Mei 1953 :

Over het eerste middel, schending van artikelen 4 en 5 van de wet dd. 16 mei 1900 betreffende de erfregeling van de klein nalatenschappen; 443, 453, 454, van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging; 15, 17 van de wet dd. 4 augustus 1832 betreffende de rechterlijke inrichting; 95 en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest het beroep ontvankelijk heeft verklaart dat gericht was tegen het vonnis dat « voor recht verklaart dat eiseres regelmatig en tijdig haar voorkeurrecht overeenkomstig artikel 2 der wet van 16 mei 1900, heeft uitgeoefend voor het toekennen van haar vruchtgebruik op het burgershuis », om reden dat eiseres « haar aanspraak op het haar gelegateerd vruchtgebruik blijft behouden; dat haar dus van het voorkeurrecht voorzien door artikel 2 van de wet van 16 mei 1900 geen toepassing kan gemaakt worden »,

dan wanneer de beslissingen van de rechtbank van eerste aanleg in de verschillende door de wet dd. 16 mei 1900 aangeduide gevallen voor hoger beroep niet vatbaar zijn, waaruit volgt dat het Hof van beroep onbevoegd was om ten gronde de kwestie te onderzoeken, of de rechtbank gerechtigd was het geval als vallend onder de toepassing van gezegde wet te behandelen :

Overwegende dat uit de procedurestukken blijkt dat aanlegster tegen verweerders, kinderen gesproten uit een vroeger huwelijk van wijlen haar echtgenoot, vóór de rechtbank van eerste aanleg een vordering heeft ingesteld strekkende tot de verdeling van de huwelijks-gemeenschap, die tussen haar en haar echtgenoot heeft bestaan, alsmede tot de afgifte van de door haar echtgenoot gedane legaten, begrijpende onder meer het vruchtgebruik van het door de echtgenoten betrokken woonhuis; dat in de loop van het geding aanlegster vorderde dat, bij toepassing van artikel 2 van de wet van 16 mei 1900, het vruchtgebruik van dat huis haar bij voorkeur zou worden toegekend; dat verweerders staande hielden dat de voorwaarden tot toepassing van gemeld artikel niet voorhanden waren; dat de eerste rechter aanlegster dienaangaande in het gelijk stelde;

Overwegende dat artikel 5 van de wet van 16 mei 1900 onder meer bepaalt : « De beslissingen, hetzij van de vrederechter, hetzij van de rechtbank van eerste aanleg, hetzij van de voorzitter dezer rechtbank, in de

verschillende hierboven aangeduide gevallen, zijn niet vatbaar voor hoger beroep, tegen deze beslissingen kan geen verzet worden aangetekend »;

Overwegende dat blijkt zo uit de termen van dit artikel 5 als uit de verwijzing naar de andere bepalingen van de wet waarvan het deel uitmaakt, dat de beslissingen die bij toepassing van dit artikel, noch voor hoger beroep, noch voor verzet vatbaar zijn, uitsluitend deze zijn waartoe de bijzondere door de wet wet van 16 mei 1900 ingerichte procedure aanleiding geven;

Dat artikel 5 de beslissing niet bedoelt waarbij, zoals in onderhavig geval, uitspraak wordt gedaan over het bestaan in hoofde van de overlevende echtgenoot van het bij artikel 2 van de wet van 16 mei 1900 voorziene voorkeurrecht;

Overwegende dat de van de gewone regelen afwijkende tekst van dit artikel 5 niet buiten de door die bepaling gestelde grenzen mag worden toegepast;

Dat een enge interpretatie van die door zich zelf reeds uitzonderlijke bepaling zich des te meer opdringt daar deze tot een van het gemeen recht afwijkend regime behoort dat door een bijzondere wet werd ingesteld;

Waaruit volgt dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, schending van artikelen 1, 2, 4, 5 van de wet dd. 16 mei 1900 betreffende de erfregeling van de kleine nalatenschappen; 767 van het Burgerlijk Wetboek (wet dd. 20 november 1896); 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist dat eiseres het voordeel niet kan invoeren van de wet dd. 16 mei 1900 om reden :

dat de rechten, welke deze wet aan de overlevende echtgenoot toekent een attribuut zijn van het wettelijk vruchtgebruik en dat wanneer de legaten het wettelijk vruchtgebruik overtreffen, er geen plaats meer is voor dit wettelijk vruchtgebruik noch gevolglijk van het eraan verbonden voorkeurrecht,

dat eiseres, « haar aanspraak op het haar gelegateerd vruchtgebruik blijft behouden en dat haar dus van het voorkeurrecht voorzien door artikel 2 van de wet van 16 mei 1900 geen toepassing kan gemaakt worden »,

dan wanneer dit onderscheid door de wet niet gemaakt wordt en niet blijkt uit de teksten die het minimum-recht van de overlevende echtgenoot vaststellen, zodat de voordelen welke zij bieden gelden als attribuut van elk vruchtgebruik dat aan de overlevende echtgenoot ten goede komt hetzij uit kracht van de wet, hetzij door schenking, hetzij door legaat :

Overwegende dat onder de algemene voorwaarden voorzien bij artikel 1 van de wet van 16 mei 1900, artikel 2 van die wet het vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot en het daarbij behorende voorkeurrecht, zoals het ene en het andere bij artikel 767 van het Burgerlijk Wetboek worden bedoeld, heeft uitgebreid tot de goederen waarvan de waarde groter is dan die van het aandeel waarvan die echtgenoot het vruchtgebruik heeft;

Overwegende aan de ene zijde, dat het voorkeurrecht, voorzien bij artikel 2 van de wet van 16 mei 1900, hetwelk verwijst naar paragraaf 6 van gemeld artikel 767, behoort bij het erfelijk vruchtgebruik van de overlevende echtgenoot en het bij gevolg dan alleen door die echtgenoot kan worden ingeroepen zo hij dergelijk vruchtgebruik heeft;

Overwegende aan de andere zijde dat in principe, naar luid van paragraaf 5 van zelfde artikel 767, die echtgenoot op zijn erfelijk vruchtgebruik moet aan-

rekenen de giften die hij van de overledene mocht ontvangen hebben;

Overwegende, derhalve, dat alleen in geval van overschot van erfelijk vruchtgebruik het daarbij behorend voorkeurrecht kan worden uitgeoefend;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt, enerzijds, dat, zelfs na inkorting, de waarde van de in het voordeel van aanlegster door haar echtgenoot gedane legaten, waaronder het vermaakt vruchtgebruik, deze van het erfelijk vruchtgebruik te boven gaat, en, anderzijds, dat aanlegster haar aanspraak op het haar vermaakt vruchtgebruik behoudt;

Overwegende dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 24 juni 1955.

Eerste Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. van Beirs.

Procureur-Generaal : M. Hoyoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs. Della Faille d'Huyse en Van Rijn.

Lastgeving. — Aansprakelijkheid in solidum van verscheidene lasthebbers jegens de lastgever.

De bepaling van artikel 1955 B.W. bedoelt noch het geval van een onder de lasthebbers jegens de lastgever in gemeen overleg begane fout, noch de gevallen, waarin niet een hoofdelijke veroordeling, doch een veroordeling « in solidum » tot herstel van de schade kan worden uitgesproken.

Wanneer door de lasthebbers gemeenschappelijk een fout is begaan, ieder hunner tot het ontstaan van de gehele schade heeft bijgedragen en het onmogelijk is de verhouding te bepalen, waarin de deelneming van ieder aan de gemeenschappelijke fout de schade heeft doen ontstaan, kan de lastgever om reden van deze onmogelijkheid niet verplicht worden zijn vordering te splitsen en vermag hij dienvolgens de veroordeling « in solidum » te vorderen van ieder der daders van de schade.

Marie José Huys en Polydoor Huys t/ Curator in het faillissement van de N.V. « Algemene Zeepziederij van Vlaanderen ».

Gelet op het bestreden arrest, gewezen op 12 april 1954 door het Hof van beroep te Gent;

Over het eerste middel : (zonder belang);

Over het tweede middel, schending van artikelen 97 van de Grondwet, 1101, 1134, 1200, 1202, 1315, 1370, 1382, 1383, 1984, 1991, 1992, 1995 van het Burgerlijk Wetboek, 53, 62 van de samengeschatte wetten over handelsvennootschappen,

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben « dat het uit het verband tussen artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek en voormeld artikel 62 blijkt

dat die aansprakelijkheid (van eisers, als beheerders van een vennootschap) als zodanig principieel niet hoofdelijk is, behalve strijdige bepalingen van de maatschappelijke standregelen welke in dit geval niet aanwezig zijn « eisers nochtans, met de andere beheerders, « in solidum » tot de herstelling van de ganse schade veroordeelt om reden dat « krachtens artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek allen « in solidum » tegenover het slachtoffer « tot herstelling van de schade gehouden zijn »,

dan wanneer de aansprakelijkheid van de beheerders tegenover de vennootschap een uit overeenkomst spruitende aansprakelijkheid zijnde, die door de normen van het gemeen recht, en namelijk artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek, beheerst wordt, het aan de rechter niet toegelaten is de normen van de verbintenissen die zonder overeenkomst ontstaan — en namelijk van degene die slechts uit misdrijven ontstaan — toe te passen om, door een « in solidum » uitgesproken veroordeling, het door artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek uitgevaardigd verbod te ontwijken :

Overwegende dat het in het middel aangeduid artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat, wanneer verschillende lasthebbers bij een zelfde akte zijn aangesteld, er onder hen geen hoofdelijkheid bestaat dan voor zover deze uitgedrukt is;

Dat deze bepaling noch het geval bedoelt van een onder de lasthebbers jegens de lastgever in gemeen overleg begane fout, noch de gevallen waarin niet een hoofdelijke veroordeling doch een veroordeling in solidum tot herstel van de schade kan worden uitgesproken;

Overwegende dat wanneer, zoals het bestreden arrest in het onderhavig geval vaststelt, er door de lasthebbers gemeenschappelijk een fout begaan werd en, elk hunner tot het ontstaan der gehele schade bijgedragen hebbend, het onmogelijk is de verhouding te bepalen waarin de deelneming van ieder aan de gemeenschappelijke fout de schade heeft doen ontstaan de lastgever, om reden van deze onmogelijkheid niet kan verplicht worden zijn vordering te splitsen en dienvolgens vermag de veroordeling in solidum van elke der daders van de schade te eisen;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

NOOT: Het bij bovenbedoelde voorziening in casu bestreden arrest van het Hof van Beroep te Gent d.d. 12 april 1954 is verschenen in het R.W. 1954/1955, 565.

VLAAMSE JURISTEN

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer B. — 20 januari 1956.

Voorzitter : M. de la Vallée Poussin.

Raadsheren : M.M. de Bunstwijck en Naulaerts.

Procureur-Generaal : M. Verhoeven.

Advocaten : Mrs Calewaert en Van Lidth de Jeude.

Echtscheiding. — Nietigheid van de verbintenis, waarbij een van de echtgenoten, hangende de echtscheidingsprocedure, aan de andere echtgenoot een onderhoudsgeld belooft vóór en na de uitspraak van de echtscheiding. — Strijd met de openbare orde en de goede zeden.

De verbintenis, door de onschuldige echtgenoot ten behoeve van de schuldige echtgenoot om aan laatstgenoemde een maandelijksse rente te betalen, vindt geen grond in artikel 301 B.W. en wordt derhalve niet door deze wetsbepaling beheerst.

Zodanige verbintenis, waarbij een der echtgenoten, hangende de echtscheidingsprocedure, aan de ander een onderhoudsgeld belooft vóór en na de uitspraak van de echtscheiding, is nietig en van generlei waarde.

Wanneer de echtgenoten met het oog op de ontbinding van het huwelijk elkander voordelen hebben toegezegd en wanneer die ontbinding door echtscheiding plaats heeft, verliest de echtgenoot, tegen wie de echtscheiding wordt toegestaan, krachtens art. 299 B.W. alle voordelen, die de andere echtgenoot hem hetzij bij huwelijkse voorwaarden, hetzij sedert het sluiten van het huwelijk heeft verleend. De wetgever heeft daardoor willen voorkomen dat de schuldige echtgenoot zou kunnen hopen na de uitspraak van de echtscheiding om het even welk voordeel op de goederen van de onschuldige echtgenoot te behouden.

Het bij art. 299 B.W. bepaalde verlies maakt een strafbepaling uit, wordt van rechtswege teweeggebracht en gaat de openbare orde aan; vóór de ontbinding van het huwelijk kan niet rechtsgeldig van die wetsbepaling worden afgeweken, noch bij huwelijkse voorwaarden, noch bij overeenkomst, aangegaan gedurende het huwelijk of gedurende de echtscheidingsprocedure.

De rechtsleer en de rechtspraak nemen hierom aan dat de overeenkomst, waarbij een der echtgenoten, hangende het geding tot echtscheiding, van het voordeel van het door art. 299 B.W. bepaalde verlies afziet, van rechtswege nietig is op grond van de artikelen 6 en 1133 B.W.

Op grond van dezelfde principes bestaat evenzeer aanleiding om de nietigheid uit te spreken van overeenkomsten, waarbij, hangende de echtscheidingsprocedure, de onschuldige echtgenoot met het oog op de echtscheiding bijzondere voordelen belooft aan de schuldige echtgenoot.

Het geldig verklaren van verbintenissen, zoals de onderwerpelijke, zou tot grote misbruiken kunnen leiden en met de goede zeden strijdig zijn, omdat het geheime verstandhoudingen tussen de echtgenoten gedurende de echtscheidingsprocedure zou kunnen bevorderen en de partij, die wenst te scheiden, in de gelegenheid zou kunnen stellen om de inschikkelijkheid van de wederpartij af te kopen door het lokaas van aanzienlijke voordelen na ontbinding van het huwelijk.

Bedoelde overeenkomst heeft derhalve een ongeoorloofde oorzaak, omdat zij in strijd is met de goede zeden en de openbare orde.

De Wandeleer t/ Van Antwerpen.

Gezien in regelmatige uitgifte overgelegd het vonnis waartegen beroep, op tegenspraak gewezen op 14 juli 1954 door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en aan appellant betekend op 17 november 1954;

Gezien de geregistreerde akte van beroep d.d. 30 december 1954;

Gehoord de partijen in de uiteenzetting van hun middelen en besluiten;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat bij vonnis van 16 december 1947 de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen de echtscheiding tussen partijen heeft toegestaan ten laste van de geïntimeerde;

Overwegende dat op 25 november 1947 hangende het echtscheidingsproces, de appellant zich jegens de geïntimeerde heeft verbonden haar een maandelijksse rente van 5.000 fr. te betalen, te rekenen vanaf de uitspraak van de echtscheiding;

Overwegende dat appellant die rente heeft bepaald tot 1 mei 1951; dat hij bij exploit van 17 december 1951 door de geïntimeerde voor de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen werd gedagvaard tot voldoening van de achterstallige maandgelden, dat die eis door de bestreden beslissing werd toegewezen;

Overwegende dat de appellant voor het eerst in beroep de nietigheid van zijn verbintenis heeft tegenwerpen, als zijnde strijdig met de openbare orde en de goede zeden;

Overwegende dat de bewuste verbintenis aangegaan door de niet schuldige echtgenoot ten voordele van de schuldige echtgenote, geen grond vindt in art. 301 van het burgerlijk wetboek en derhalve door die wetsbeschikking niet wordt beheerst;

Overwegende dat zodanige verbintenis waarbij één der echtgenoten, hangende het echtscheidingsproces aan de andere een onderhoudsgeld belooft vóór en na de uitspraak van de echtscheiding, nietig en van generlei waarde moeten worden geacht;

Overwegende dat, wanneer de echtelieden, met het oog op de ontbinding van het huwelijk, elkander voordelen hebben verleend, en wanneer die ontbinding door de echtscheiding plaats heeft, de echtgenoot tegen wie de echtscheiding wordt toegestaan, naar luid van artikel 299 van het burgerlijk wetboek, al de voordelen verliest, die de andere echtgenoot hem, hetzij bij huwelijkscontract, hetzij sedert het sluiten van het huwelijk heeft verleend; dat de wetgever heeft willen voorkomen, dat de schuldige echtgenoot zou kunnen hopen, na de uitspraak van de echtscheiding, om het even welk voordeel op de goederen van de niet schuldige echtgenoot te behouden;

Overwegende dat het bij artikel 299 van het burgerlijk wetboek voorziene verlies een strafbepaling uitmaakt; dat het van rechtswege wordt teweeggebracht en de openbare orde aangaat; dat vóór de ontbinding van het huwelijk geen afwijking van die beschikking rechtsgeldig kan worden aangegaan, noch bij huwelijkscontract noch bij overeenkomst gedurende het huwelijk of gedurende het echtscheidingsproces (R.P. D.B. v° Divorce et Séparation de corps n° 483 et sqq; Piérard II, n° 7716 en 779);

dat de rechtsleer en de rechtspraak hierom aannemen, dat de overeenkomst, waarbij een der echtgenoten hangende het echtscheidingsproces van het voordeel van het door artikel 299 voorziene verlies afziet, van rechtswege nietig is op grond van artikelen 6 en 1133 van het burgerlijk wetboek;

Overwegende dat er op grond van dezelfde principes

evenzeer aanleiding bestaat om de nietigheid uit te spreken van overeenkomsten bij dewelke, hangende het echtscheidingsproces de niet schuldige echtgenoot zoals in het onderwerpelijk geval, bijzondere voordelen aan de schuldige echtgenoot belooft met het oog op de echtscheiding;

dat het ten deze geen twijfel lijdt dat de bewuste rente wordt bedongen, staande huwelijk, met het doel de ontbinding van het huwelijk in de hand te werken; dat hiertoe kan volstaan de overweging, eensdeels dat de geïntimeerde zich sedert het tot stand komen van de verbintenis van 25 november 1947 niet meer heeft verdedigd en de echtscheiding bij verstek heeft laten uitspreken, anderdeels dat appelland na korte tijd in de banden van een tweede huwelijk is getreden;

Overwegende anderzijds, dat het geldig verklaren van verbintenissen zoals de onderwerpelijke, tot grote misbruiken zou kunnen leiden en met de goede zeden strijdig zijn zou, wijl het geheime verstandhoudingen tussen echtgenoten gedurende het echtscheidingsproces zou kunnen bevorderen en de scheidingslustende partij in de gelegenheid zou kunnen stellen om de inschikkelijkheid van de wederpartij af te kopen door het lokaas van aanzienlijke voordelen na de ontbinding van het huwelijk;

dat mitsdien de bewuste overeenkomst een ongeoorloofde oorzaak heeft, omdat zij strijdig is en met de goede zeden en met de openbare orde;

Om deze redenen :

Het Hof, gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1955; Rechtdoende op tegenspraak.

Gehoord in openbare zitting het eensluidend advies van de heer Verhoeven, Substituut Procureur-generaal;

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond; hervormend, doet het vonnis a quo te niet, verklaart nietig en van generlei waarde de tussen partijen op 25 november 1947 afgesloten overeenkomst;

Wijst de geïntimeerde af van haar eis en verwijst haar in de kosten van beide instantiën.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 4 februari 1956.

Voorzitter. M. Elens.

Raadsheren : M.M. Ulrix en Van Hamont.

Advocaat-Generaal : M. Kellens.

Advocaten : Mrs Geyskens, Boelen en Van Deurzen.

Faillissement. — *Iemand, die voorheen handel heeft gedreven, maar later slechts een gedeelte van zijn schulden heeft gelijkwideerd, heeft daardoor geen objectieve daden van koophandel verricht en mag bijgevolg niet failliet worden verklaard.*

De handelaar, die zijn handelsbedrijf heeft stopgezet, kan niettemin zijn karakter van handelaar behouden ter wille van zekere later verrichte daden van vereffening; zulks is niet alleen het geval bij handelsmaatschappijen, maar ook bij fysieke personen, die als handelaar zijn opgetreden.

Daden van vereffening, door een gewezen handelaar verricht meer dan zes maanden nadat hij zijn handelsbedrijf heeft gestaakt, kunnen slechts dan in aanmerking worden genomen om hem in staat van faillissement te verklaren, wanneer deze daden behoren tot de categorie van die, welke door artikel 2 van de wet

van 15 december 1872 als daden van koophandel worden beschouwd; zulks zal het geval zijn, indien een gewezen handelaar na de beëindiging van zijn handelsbedrijf goederen koopt en verkoopt ten einde bij middel van de behaalde winst zijn schuldeisers te betalen.

Artikel 178 van het K.B. van 30 november 1935 is niet toepasselijk op fysieke personen, die voorheen een handel hebben gedreven, daar dezelaatsten niet, zoals de handelsvennootschappen, geacht worden als handeldrijvende wezens voort te bestaan gedurende de vereffening van hun zaak.

Indien iemand, die vroeger handel heeft gedreven, later een gedeelte van zijn schulden heeft gelijkwideerd, heeft hij geen objectieve daden van koophandel verricht; bijgevolg mag hij niet worden failliet verklaard.

Staes t/ Luts en Mr Van Deurzen q.q. (faill. Staes).

Gelet op de stukken des gedings, bepaaldelijk op het in regelmatige uitgifte voorgelegd vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt, zetelende in zaken van koophandel, gewezen op 26 oktober 1955;

Overwegende dat het hoger beroep tegen dit vonnis gericht regelmatig is naar de vorm en tevens ontvankelijk;

Overwegende dat appelland aan het bestreden vonnis verwijt zijn in-faillissementsverklaring te hebben uitgesproken, alhoewel hij sinds jaren en alleszins sinds meer dan zes maanden te berekenen van het besproken vonnis alle handelsactiviteit had gestaakt;

Overwegende dat deze omstandigheid door geen van de geïntimeerde partijen betwist wordt, maar dat geïntimeerde Luts, die de in-faillietverklaring uitlokte, staande houdt dat appelland tussen de datum van hogeraangehaald vonnis en deze van 26 april 1955, waarop de ophouding van betaling werd vastgesteld, tot daden van vereffening van zijn vroegere zaak is overgegaan; dat hij aldus in de loop van de periode van 6 maanden die het faillissement-vonnis voorafging, daden van koophandel heeft gesteld en bijgevolg tijdens deze periode de hoedanigheid van handelaar heeft behouden;

Overwegende dat het een algemeen geldend rechtsbeginsel is dat een handelaar, die zijn handelsactiviteit heeft stopgezet desniettemin zijn karakter van handelaar kan behouden om wille van zekere later uitgevoerde daden van likwidatie; dat zulks niet alleen het geval is bij handelsmaatschappijen, maar tevens bij fysieke personen die zich met handelsbezigheden hebben ingelaten;

Overwegende dat geïntimeerde Luts in zijn besluiten het volgende vooropzet : « dat immers, na zijn dagvaarding in faillissement, beroeper aanbod om de schuld tegenover beroepene en de andere werklieden af te betalen door onmiddellijke storting van 2.000 frank en dan verder door maandelijke afkortingen van 1.000 frank, te beginnen vanaf 1 mei 1955; deze 2.000 frank werden betaald, evenals de afkortingen van 1 mei, 1 juni en 1 juli; dit zijn zeker daden van likwidatie geweest »;

Overwegende dat daden van likwidatie gesteld door een gewezen handelaar meer dan 6 maanden nadat hij zijn handelsactiviteit heeft gestaakt, dan slechts in aanmerking kunnen genomen worden om hen in staat van faillissement te verklaren, wanneer deze daden behoren tot de categorie van deze die door artikel 2 van de wet van 15 december 1872 als daden van koophandel worden geacht; dat zulks het geval zal zijn indien een gewezen handelaar, na het beëindigen van zijn handelsbedrijvigheid, goederen koopt en verkoopt teneinde bij middel van de verwezenlijkte winst zijn schuldeisers uit te betalen;

Overwegende inderdaad dat artikel 178 van het Koninklijk Besluit van 30 november 1935 niet toepasselijk is op fysieke personen die voorheen een handel hebben uitgebaat, daar deze laatsten niet, zoals de handelsvennootschappen, geacht worden als handeldrijvende wezens voort te bestaan gedurende de vereffening van hun zaak;

Overwegende dat uit de hogerstaande beschouwingen voortvloeit dat indien appelland, na zijn in-faillissementsverklaring, een gedeelte van zijn schulden heeft gelijkwiderd, hij echter — zulks doende — geen objectieve, dit is als dusdanig door de wet omschreven daden van koophandel heeft verricht; dat bijgevolg zijn in-faillissementsverklaring niet mocht uitgesproken worden;

Overwegende — voor wat de onkosten betreft — dat deze die het bestreden vonnis hebben voorafgegaan, alsmede deze van dagvaarding van appelland voor de eerste rechter, ten laste van geïntimeerde moeten gelegd worden, doch geenszins de onkosten die nadien tussengekomen zijn;

Overwegende inderdaad dat appelland, bij zijn verschijning voor de eerste rechter niet heeft doen gelden dat de tegen hem ingestelde vordering van rechtsgrond was ontbloeit; dat hij integendeel voorstellen van regeling heeft ingediend, waarop het geding werd verdaagd om hem toe te laten de opgenomen verplichtingen na te komen; dat zijn houding aldus de oorzaak is geweest om dewelke verdere onkosten noodzakelijk werden gemaakt, zodat deze ten zijne laste dienen gelegd te worden, evenals het minimum-honorarium van de aangestelde curator;

Om deze redenen,

Het Hof, uitspraak doende in openbare zitting en op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer Advocaat-Generaal J. Kellens in zijn eensluidend advies;

Ontvangt het hoger beroep;

Verklaart het gegronde;

Doet het bestreden vonnis teniet en zegt voor recht dat appelland niet in staat van faillissement mocht verklaard worden;

Veroordeelt geïntimeerde in de onkosten van de dagvaarding voor de eerste rechter, alsmede in deze die deze procedureakte hebben voorafgegaan;

Verwijst appelland echter in de overige onkosten, veroorzaakt door zijn in-faillissementsverklaring, alsmede in het minimum ereloon van 2.000 frank aan de curator toekomend.

Zaterdag 10 maart 1956 kwam te Brussel in het Gerechtsgebouw de algemene raad van het Verbond bijeen, voor de eerste maal sinds de samenstelling ervan werd gewijzigd door de statutenwijziging van 25 februari 1956.

Vlaamse Juristen,
abonneert U
op het
Rechtskundig "Weekblad"

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 22 november 1955.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Noest en Van Hove.

Advocaat-Generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs. Van Hille en Hubené.

Burgerlijke rechtsvordering. — Geldigheid van een inleidende dagvaarding, die is betekend aan de in het exploit van beslaglegging gekozen woonplaats. — Geldigheid als proces-verbaal van vergelijking van een exploit van executoriaal beslag dat is opgemaakt ondanks een vroeger gelegd, doch aan de deurwaarder onbekend beslag.

Zo de bepaling van art. 584 Rv. waarbij keuze van woonplaats wordt opgelegd, vooral de betrekkingen tussen de beslagleggende schuldeiser en de beslagene schuldenaar aangaat, vergt een goede rechtsbedeling niettemin dat al de incidenten, die met het executoriaal beslag verband houden, waaronder de betwistingen, welke door andere schuldeisers of door derden mochten opgeworpen worden, gecentraliseerd worden om door éénzelfde rechtbank te worden beslist.

Wanneer aan de deurwaarder, die bij iemand komt ten einde een rechterlijke beslissing ten uitvoer te leggen een vroeger gelegd beslag niet kenbaar wordt gemaakt, kan hij niet anders doen dan de goederen van de schuldenaar in beslag nemen; in zodanig geval is zijn exploit op zichzelf geenszins nietig, doch het zal enkel als een proces-verbaal van vergelijking gelden, zodat van dan af de bij de art. 611 e.v. Rv. geregelde procedure behoort te worden nageleefd.

Van de Velde t/ de Tremerie en Scherpereel.

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het vonnis gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent op 23 februari 1954;

Overwegende dat, alhoewel behoorlijk opgeroepen, de geïntimeerde Scherpereel geen pleitbezorger heeft gesteld;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig ingesteld werd;

Geldigheid van de oorspronkelijke dagvaarding :

Overwegende dat de appelland de nietigheid van het inleidend exploit opwerpt, omdat het hem betekend werd, niet op zijn werkelijke woonplaats, doch op zijn gekozen woonplaats ter studie van deurwaarder De Tremerie, eerste geïntimeerde;

Overwegende dat deze keuze van woonplaats door de appelland was gedaan geweest in het exploit van beslaglegging, die voornoemde deurwaarder op 11 juni 1951 te zijnen verzoeken gelegd had op de goederen van zijn schuldenaar Lanckaert;

Overwegende dat, zo de beschikking van artikel 584 van het Wb. B. Rv., waarbij dergelijke keuze opgelegd wordt, vooral de betrekkingen tussen de beslagleggende schuldeiser en de beslagene schuldenaar aangaat, een goede rechtsbedeling niettemin vergt dat al de incidenten, die met het executoriaal beslag verband houden, waaronder nl. de betwistingen, welke door andere schuldeisers of door derden mochten geheven worden, op de gekozen woonplaats van de beslaglegger zouden gecentraliseerd worden, om door éénzelfde rechtbank

te worden beslechts (Glasson et Tissier, Proc. Civ., IV, 3e dr., n° 1062; Brussel, 7 mei 1822: Pas. 1822, II, 121);

Overwegende dat hieruit volgt dat de dagvaarding op rechtsgeldige wijze is geschied en mitsdien dat de daaropvolgende procedure van waarde is;

Geldigheid van het executoriaal beslag :

Overwegende dat, wanneer, zoals in casu, aan de deurwaarder, die zich bij iemand aanbiedt ten einde een rechterlijke beslissing ten uitvoer te leggen, een voorgaand beslag niet kenbaar wordt gemaakt, hij niets anders kan doen dan de goederen van de schuldenaar in beslag te nemen; dat in zulk geval zijn exploit op zich zelf geenszins nietig is, doch enkel als een proces-verbaal van vergelijking gelden zal, zodat van dan af de procedure voorzien bij artt. 611 en volgende van het W. B. Rv. behoort te worden nageleefd (Rép. Prat. V° Saisie-exécution, n° 347);

Overwegende derhalve dat de eerste rechter niet vermocht het beslag zonder meer te vernietigen, maar enkel het exploit als zodanig voor nietig diende te houden, terwijl bij integendeel dit exploit terecht als een geldig proces-verbaal van vergelijking heeft beschouwd.

Eis van de geïntimeerde De Tremerie :

Overwegende dat evengoemde partij tegenover de appelland 5.000 fr. schadeloosstelling vraagt wegens tergend en roekeloos beroep; dat hij deze aanspraak verkeerdelijk tegenberoep noemt, vermits het hier gaat om een nieuwe eis, welke, krachtens art. 464, al. 2, van het W. B. Rv., voor het eerst in graad van beroep geformuleerd werd;

Overwegende weliswaar dat het hoger beroep in hoofdorde strekt tot de nietigverklaring van de door de geïntimeerde Scherpereel vervolgde procedure en aldus voornamelijk tegen hem gericht wordt; dat de appelland nochtans er alle belang bij had in dit verband ook de oorspronkelijke mede-verweerder De Tremerie vóór het Hof te doen tussenkomen, in dier voege dat zijn beroep ten opzichte van deze laatste geen tergend noch roekeloos karakter vertoont.

Kosten van het geding :

Overwegende dat, waar de geïntimeerde Scherpereel voor het geheel in het ongelijk gesteld wordt, al de kosten van beide aanleggen te zijnen laste moeten gelegd worden;

Overwegende dat, ofschoon ze buiten het kader vielen van het gerechtelijk contract, daar er geen betaling van gevraagd werd in het inleidende exploit, ook de kosten van het kortgeding, waaromtrent de drie partijen, na het verstekvonnis, de debatten hebben aanvaard, onder die gedingkosten dienen te worden begrepen.

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935;

Alle andere conclusies van de hand wijzende,

Verleent verstek tegen de geïntimeerde Scherpereel, bij nalatigheid om te verschijnen;

Recht doende,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en ten dele gegrond;

Houdt voor rechtsgeldig het exploit van rechtsingang alsmede de daaropvolgende procedure;

Bevestigt het bestreden vonnis, doch enkel in zoverre daarbij het verzet van de partij Van de Velde ontvangen werd;

Doet het voor het overige te niet;

Opnieuw wijzende, verklaart voormeld verzet gedeeltelijk gegrond;

Dientengevolge zegt dat het verstekvonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 26 februari 1952 zijn uitwerking zal hebben, behalve waar het beslag van 11 juni 1951 vernietigd werd en de partij Van de Velde in de kosten werd veroordeeld;

Ontzegt de geïntimeerde Scherpereel, als ongegrond, zijn oorspronkelijke vordering strekkende tot de nietigverklaring van meergemeld beslag;

Wijst eveneens als ongegrond af de huidige schadevordering van de geïntimeerde De Tremerie;

Verwijst de geïntimeerde Scherpereel in al de kosten van beide aanleggen alsook tot die gevallen op het proces in kortgeding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 20 mei 1955.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters : M.M. Deloof en M. Meulepas.

Advocaten : Mrs Lepaige en De Raedemaeker.

Alimentatie. — Verplichting van de echtgenoot primair, die van de ouder subsidiair. — Alimentatieverplichting in verhouding tot de geldmiddelen van de alimentatieplichtige. — Geen hoofdelijkheid tussen alimentatieplichtigen. — Zaakwaarneming : vereisten. — Verrijking zonder oorzaak : vereisten. — Recht van verhaal van de ouders, die alimentatie betaald hebben, op de in gebreke gebleven echtgenoot.

In principe zijn eensdeels de echtgenoot en anderdeels de ouders tot alimentatie verplicht; wat de echtgenoot betreft, vloeit deze verplichting voort uit artikel 212 B.W., hetwelk de wederkerige verplichting tot hulp tussen de echtgenoten bepaalt, terwijl zij, wat de ouders betreft, opgelegd wordt door de artikelen 205-207 B. W.

Door « alimentatie » wordt niet enkel het voedsel bedoeld, doch al wat noodzakelijk is tot het leven, dus ook de kosten van geneeskundige behandeling.

De verplichting tot levensonderhoud van de ouders is slechts subsidiair tegenover die van de echtgenoot; de verplichting tot levensonderhoud is immers slechts successief verschuldigd; de echtgenoot is alsoo gehouden vóór de ouders en de bloedverwanten en deze laatsten vóór de aanverwanten.

Deze rangorde is gegrond op de natuurlijke verbintenis, die voortspruit uit de vermoedelijke verkleefdheid tussen familieleden en op de erfelijke roeping; zij stemt ook overeen met de traditie, d.w.z. met het recht, dat van kracht was ten tijde van het opmaken van het Burgerlijk Wetboek.

De echtgenoot is derhalve in de eerste plaats gehouden de in het geding zijnde kosten van verzorging te dragen; hij is echter daartoe slechts gehouden in verhouding tot zijn geldmiddelen; de onderhoudsverplichtingen tussen echtgenoten worden inderdaad nauwkeuriger omschreven in de artikelen 214b en volgende B.W., waar bepaald wordt dat ieder echtgenoot in de behoeften van de huishouding

moet bijdragen volgens zijn vermogen en volgens zijn staat.

Hoofdelijkheid mag niet vermoed worden en de wet bepaalt nergens uitdrukkelijk hoofdelijkheid tussen de tot alimentatie verplichte personen.

De bemoeïing met de zaken van een ander bij wijze van zaakwaarneming is slechts toegelaten, wanneer dit buiten zijn weten is geschied en bij het ontbreken van enig verzet.

De vereisten voor de vordering uit verrijking zonder oorzaak zijn: 1) een verrijking van verweerder; 2) een verarming van eiser; 3) een oorzakelijk verband tussen de verrijking en de verarming; 4) de afwezigheid van oorzaak.

Er is niet enkel verrijking, wanneer iemand iets verkrijgt, maar ook wanneer hij van een last bevrijd is.

Wanneer de ouders ertoe gebracht worden de alimentatieverplichting tussen echtgenoten in plaats van de in gebreke zijnde echtgenoot te voldoen, hebben zij het recht van laatstgenoemde de bedragen terug te vorderen, die zij zonder enige verplichting hebben betaald, omdat de echtgenoot naar rangorde de eerste schuldenaar van deze sommen is en blijft.

X t/ Y.

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerder te horen veroordelen om aan eisers te betalen een som van 14.851,50 Belgische frank, alsmede de tegenwaarde in Belgische frank, tegen de hoogste beurskoers op de dag van de betekening, ener som van 13.879,48 Zwitserse frank; dat eisers subsidiair vorderen verweerder te horen veroordelen tot een aandeel van voormelde sommen door de Rechtbank vast te stellen;

Overwegende dat eisers optreden in de mate van hun rechten in de gemeenschap Victor Snissaert- Alice Moraël, alsmede in de mate van hun rechten in de nalatenschap van Victor Snissaert;

Overwegende dat verweerder met de tweede eiseres, Dxië Snissaert, in het huwelijk getreden is op 29 november 1949; dat deze laatste in het begin van het jaar 1950 een ernstige ziekte opliep en alsdan ten huize van haar ouders opgenomen werd; dat, na een heelkundige bewerking (pneumothorax) te hebben doorstaan, zij op aanraden der dokters voor een rustkuur en verdere verzorging naar Zwitserland in juni 1950 vertrokken is, alwaar zij ongeveer een jaar verbleef;

Overwegende dat de bedragen, die thans gevorderd worden, de operatie- en verzorgingskosten vertegenwoordigen, die door Victor Snissaert, vader van tweede eiseres, betaald werden voor een periode, die de 21e juni 1951, datum waarop door tweede eiseres een echtscheidingsprocedure tegen verweerder ingesteld werd, niet overschrijdt;

Overwegende dat in de gevorderde bedragen dus niet begrepen zijn kosten uitgegeven na het inleiden van voormelde procedure; dat men dan ook niet inziet waarom verweerder in zijn betekende besluiten onder meer doet gelden dat hij aan al zijn alimentatieverplichtingen voldaan heeft zoals deze vastgesteld werden door de heer Voorzitter, zetelende in kortgeding, en door een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg; dat immers de alimentatieveroordelingen opgelegd door deze gerechtelijke beslissingen betrekking hebben op een later tijdperk; dat deze voorafgaandelijke opmerking noodzakelijk is om aan te tonen dat verweerder in geen enkel der gevorderde sommen, zelfs gedeeltelijk, heeft bijgedragen;

Overwegende dat in principe enerzijds de echtgenoot en anderzijds de ouders tot alimentatieverplichting gehouden zijn; dat deze verplichting, wat de echtgenoot betreft, voortvloeit uit artikel 212 van het B. W., welk de wederkerige hulp tussen echtelieden voorziet, terwijl zij, wat de ouders betreft, ongelegd wordt door artikelen 205-207 van het B. W.;

Overwegende dat door « alimentatie » niet enkel het voedsel bedoeld wordt, maar al wat noodzakelijk is tot het leven, dus ook geneeskundige onkosten;

Overwegende dat de verplichting tot onderhoud der ouders slechts subsidiair is aan deze van de echtgenoot; dat immers, zoals door het merendeel der auteurs aangenomen wordt, de onderhoudsverplichting slechts successief verschuldigd is (Rép. Prat., V° Aliments, n° 35); dat alzo de echtgenoot gehouden is vóór de ouders en familieleden en deze laatsten vóór de aanverwanten;

Overwegende dat deze rangopvolging gegrond is op de natuurlijke verbintenis, voortspruitende uit de vermoedelijke verkleefdheid tussen familieleden en op de erfelijke roeping; dat zij ook overeenstemt met de traditie, d.w.z. met het recht van kracht ten tijde van het opstellen van het Burgerlijk Wetboek (De Page, T. I, nummers 556, 556bis en 557);

Overwegende dat deze zienswijze van het merendeel der rechtsgeleerden ook door een aantal gerechtelijke beslissingen toegepast werd (lees onder meer de rechtspraak aangehaald door De Page: asterik I, blz. 502 van T. I);

Overwegende derhalve dat verweerder als echtgenoot in de eerste plaats gehouden was de kwestieuze verzorgingskosten te dragen; dat hij nochtans slechts gehouden kon zijn in verhouding van zijn geldmiddelen; dat inderdaad de onderhoudsverplichting tussen echtelieden nauwkeuriger door artikelen 214b en volgende van het B. W. uitgelegd wordt, daar waar bepaald wordt dat elke echtgenoot in de behoeften van het huishouden moet bijdragen volgens zijn vermogen en volgens zijn staat;

Overwegende dat in casu gebleken is dat verweerder enkel over middelmatige inkomsten beschikte en dat deze inkomsten hem slechts in de gelegenheid zouden gesteld hebben gedeeltelijk de kwestieuze verzorgingskosten te vereffenen;

Dat immers uit de gegevens, verstrekt door het getuigenverhoor, dat plaats greep tijdens het echtscheidingsproces, gebleken is dat verweerder 5.000 frank per maand aan zijn vrouw gaf; dat deze maandelijke som in verhouding met het inkomen van verweerder dient aangezien te worden, vermits uit geen enkel ander gegeven der zaak af te leiden is dat de geldelijke toestand van verweerder hem zou toegelaten hebben meer ofwel minder te geven;

Overwegende dat deze maandelijke bedragen, die verweerder voor het huishouden aanwendde, integraal door hem hadden kunnen besteed worden aan de verzorging van zijn vrouw, vermits het ook gebleken is dat hij ten tijde van de ziekte zijner vrouw bij zijn ouders inwoonde, alwaar hij voorzeker kosteloos opgenomen werd;

Overwegende dat verweerder dus maandelijks voor 5.000 frank had moeten bijdragen in de thans gevorderde kosten; dat deze vaststelling zeker niet als overdreven voorkomt wanneer men in acht neemt dat verweerder niet veel later, zoals blijkt uit de reeds aangehaalde gerechtelijke beslissingen, uitgesproken tijdens het echtscheidingsgeding, veroordeeld werd tot een maandelijks onderhoudsgeld van 3.500 frank, verhoogd met maandelijke bedragen van 2.500 frank, uit

te keren telkenmale een nieuw verblijf der vrouw in Zwitserland noodzakelijk was;

Overwegende bijgevolg dat dient aangenomen te worden dat verweerder in de eerste plaats gehouden was de kwestieuze onkosten te dragen, doch slechts ten belope van 5.000 frank per maand; dat vervolgens dient nagegaan te worden of eisers gerechtigd zijn deze onkosten, herleid in voormelde mate, terug te vorderen;

Overwegende dat, vermits de verplichting tot het betalen van alimentatiegelden slechts als successief dient beschouwd te worden, eisers tevergeefs zich op de principes van de solidariteit of van de verbintenis in solidum steunen om hun verhaal te verrechtvaardigen; dat overigens de solidariteit niet mag vermoed worden en de wet nergens de solidariteit tussen tot alimentatie verplichte personen uitdrukkelijk voorziet (De Page, T. I, n° 556ter);

Overwegende dat eisers ook vruchteloos de principes inroepen van de zaakwaarneming, vermits verweerder, zoals eisers er gewag van maken in hun dagvaarding « onmiddellijk liet blijken dat hij niet wenste tussen te komen in de kosten van de verzorging van zijn echtgenote »; dat deze houding van verweerder trouwens ook voortvloeit uit de gegevens verstrekt door het reeds aangehaald getuigenverhoor; dat het vonnis, welk de echtscheiding toegelaten heeft, dit feit ook weerhouden heeft zoals blijkt uit het volgend motief: « Overwegende dat verweerder in plaats van onmiddellijk zijn jonge echtgenote bij te staan en de maatregelen te treffen, die haar toestand vereiste, zich voornamelijk door materiële beschouwingen, zoals de grote onkosten, die hierdoor voor hem zouden ontstaan, liet bewegen, en in deze voor aanlegster pijnlijke toestand, duidelijk te kennen gaf dat niet hij, maar de ouders van aanlegster hiervoor dienden in te staan;

Overwegende bijgevolg dat verweerder vanaf het begin zijn inzicht liet kennen de kwestieuze onkosten niet te betalen; dat ten opzichte van de zaakwaarneming de inmenging in de zaken van een ander slechts toegelaten is wanneer dit buiten zijn weten geschied en bij gebrek aan enig verzet (De Page, T. II, nummers 1069 en 1074, A. 2°);

Overwegende dat eisers en ditmaal terecht ook de verrijking zonder oorzaak inroepen om hun eis tot terugvordering der kwestieuze onkosten te steunen;

Overwegende dat al de vereisten van de verrijking zonder oorzaak ter zake aanwezig zijn: 1) een verrijking van verweerder, 2) een verarming van eisers, 3) een oorzakelijk verband tussen de verrijking en de verarming, en 4) de afwezigheid van oorzaak;

1) *een verrijking van verweerder:*

Overwegende dat het patrimonium van verweerder, die gehouden was als eerste in de rangorde, onbetwistbaar verrijkt werd; dat er niet enkel verrijking bestaat, wanneer men iets verkrijgt, maar ook wanneer men, zoals ter zake, van een last bevrijd is (De Page, T. III, n° 37);

2) *verarming:*

Overwegende dat eisers ongetwijfeld verarmd werden, vermits het patrimonium van hun vader verminderd werd door de gedane betalingen;

3) *oorzakelijk verband:*

Overwegende dat dit oorzakelijk verband vaststaat en trouwens niet betwist wordt;

4) *de afwezigheid van oorzaak:*

Overwegende dat verweerder voorhoudt dat « wijlen de heer Victor Snissart een zedelijke en natuurlijke verplichting volbracht en zelfs de eenvoudige vrijgevigheid een oorzaak daarstelt die het quasi-contract uitsluit »;

Overwegende dat eerst dient herinnerd te worden dat de zedelijke en natuurlijke verplichting van vader Snissaert slechts subsidiair was aan deze tot dewelke verweerder, als echtgenoot, gehouden was;

Overwegende dat wanneer de ouders ertoe gebracht werden de alimentatieverplichting verschuldigd tussen echtelieden te betalen in de plaats van de te kortkomende echtgenoot, zij het recht hebben de sommen terug te vorderen, die zij zonder enig verplichting betaald hebben, omdat, niettegenstaande de tekortkoming, de schuldenaar eerste in rang van deze sommen, is en blijft de echtgenoot (lees de nota van de heer Dabin, verschenen in de Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1949-'50, blz. 188, 189, 190);

Overwegende dat vader Snissaert niet met een inzicht van vrijgevigheid betaald heeft;

Dat immers uit het getuigenverhoor af te leiden is dat hij tussengekomen is omdat zijn toenmalige schoonzoon, niettegenstaande er aangedrongen werd, weigerde deze verzorgingskosten te vereffenen, verzorgingskosten die nochtans dringend en uiterst noodzakelijk waren; dat overigens de voornaamste en misschien wel de enige oorzaak van de onenigheid tussen de jonge echtelieden ontstaan, te vinden is in deze onbegrijpelijke tekortkoming van verweerder;

Overwegende dat vader Snissaert, gelet op de ernstige toestand van zijn dochter en de ontwijkende houding van verweerder, dus wel verplicht is geweest zelf de kwestieuze onkosten te regelen; dat uit niets blijkt dat hij uit vrijgevigheid zou gehandeld hebben; dat een loutere bewering desbetreffend niet volstaat;

Overwegende dat bijgevolg het verhaal van eisers tegen verweerder gegrond is; dat echter de gevorderde bedragen dienen herleid te worden tot datgene waartoe verweerder, gelet op zijn geldelijke toestand, verplicht zou geweest zijn;

Overwegende dat, zoals reeds gezegd, verweerder slechts bij machte zou geweest zijn een maandelijks som van 5.000 frank te betalen; dat de kwestieuze onkosten betrekking hebben op een periode die zich uitstrekt van 11 maart 1950, datum waarop de echtgenote ten huize van haar ouders opgenomen werd, tot 21 juni 1951, dag waarop zij van Zwitserland is teruggekomen; dat deze periode 15 maanden en 10 dagen, d.w.z. 15½ maanden, begrijpt;

Overwegende derhalve dat aan eisers toekomt $15\frac{1}{2} \times 5.000$ frank = 76.666 frank.

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, na erover beraadslaagd te hebben, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende; Verklaart de eis ontvankelijk, doch slechts gegrond in de volgende mate:

Dienvolgens veroordeelt verweerder om aan eisers in de mate van hun rechten en in de gemeenschap Victor Snissaert-Alice Morael, alsmede in de mate van hun rechten in de nalatenschap van Snissaert Victor, te betalen een bedrag van 76.666 Belgische frank, vermeerderd met de gerechterlijke interesten;

Verwijst verweerder in de kosten van het geding; Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs alle voorzieningen en zonder borgstelling.

Verleent akte aan verweerder dat hij de eis schat op meer dan 100.000 frank wat betreft de wet op bevoegdheid en de aanleg.

BOEKBESPREKING

Louis Frédéricq : Traité de droit commercial belge, Table alphabétique générale par Raoul Debacker.
— Gent, Editions Fecheyr 1955 (423 bl.).

Enkele maanden geleden werd in dit tijdschrift een korte recensie besteed aan de tiende en laatste band van het merkwaardig *Traité de droit commercial* van Professor Louis Frédéricq (R.W. 1953-54, 1261).

Daarin vermochten wij onze bewondering uit te drukken over een meesterwerk dat in een onbeschrijflijk snel tempo van de pers kwam en bovendien al hetgeen, niet alleen hier te lande, maar ook in het buitenland, op handelsrechtelijk gebied werd gepubliceerd, overtreft.

Aan dit meesterwerk ontbrak echter tot nog toe de « finishing touch » van een degelijk, systematisch en tevens volledig algemeen zaakregister.

Daarvoor heeft Professor Frédéricq eens te meer beroep gedaan op adjunct-referendaris Debacker, die reeds aan de twee laatste banden van het *Traité*, een zo merkwaardige medewerking had verleend.

Het opmaken van een goed, veelomvattend en toch steeds bruikbaar zaakregister is een moeilijke en tevens ondankbare taak. Dat dhr Debacker dit werk op zich heeft willen nemen en het tevens op een zo korte tijdspanne wist klaar te krijgen, getuigt eens te meer van zijn toewijding aan de wetenschap, van zijn grote ervaring en van zijn onbegrensd werkvermogen.

Het zaakregister beantwoordt inderdaad aan al de vereisten van de meest moderne techniek: trefwoorden, ondertréfwoorden, bijkomende aanwijzingen en zo weinig mogelijk verwijzingen.

Geen twijfel dan ook dat dit algemeen register van dien aard is dat het de grootste diensten zal bewijzen aan degenen die het *Traité de Droit Commercial* van Professor Frédéricq wensen te raadplegen.

J. L.

H. Van Bever : Afpaling. — Algemene Practische Rechtsverzameling. — Brussel, Larvier, 1955. — 80 p.

De afpaling geeft op het platteland aanleiding tot menigvuldige betwistingen en tot talrijke processen voor de vrederechters. Dit vraagstuk is nochtans in de rechtsleer enigszins verwaarloosd geworden en, niet-tegenstaande er meerdere studiën werden gepubliceerd betreffende bijkomende aangelegenheden, bezaten wij geen actuele en overzichtelijke uiteenzetting over de afpaling in het algemeen.

Aan deze leemte is thans op uitstekende wijze verholpen door de verhandeling welke de heer H. Van Bever, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Gent, heeft gepubliceerd in de A. P. R. De verhandeling geeft een overzicht van alle problemen die zich bij de afpaling stellen en verwerkt volledig de rechtspraak op dit gebied. Zij is logisch opgebouwd en geschreven op uiterst bevattelijke wijze.

Na de juridische algemeenheden uiteengezet te hebben die tot grondslag dienen van de afpaling, onderzoekt de auteur de vereisten om aanspraak op afpaling te kunnen maken en de hoedanigheden welke hiervoor gevorderd zijn. Achtereenvolgens wordt dan de minnelijke en gerechtelijke afpaling onderzocht, waarna de praktische verrichtingen van de afpaling worden beschreven. De kosten en de gevolgen van de afpaling,

de verplaatsing of verwijdering van de palen en uiteindelijk de administratieve afpaling maken het voorwerp uit van achtereenvolgende kapitels.

Telkens worden overvloedige verwijzingen aangegeven naar rechtsleer en rechtspraak. De verhandeling is zeer volledig. Er is geen probleem in verband met de afpaling waarvoor men niet alle vereiste aanduidingen vindt en zowel op wetenschappelijk als op praktisch gebied voldoet het werk aan alle vereisten.

Regelmatig en onafgebroken gaat de A. P. R. haar gang en het wordt stilaan een monument waarvan de betekenis voor de Vlaamse rechtswetenschap niet hoog genoeg kan aangeschreven worden.

R. V.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE TE ANTWERPEN

Op vrijdag, 2 maart 1956, hield de Vlaamse Conferentie een plechtige openbare vergadering in de Assisenzaal van het Antwerps Gerechtsgebouw.

De voorzitter, Mr A. De Bièvre, was omringd door de heer Stafhouder Van der Donckt, de heer Van Hal, voorzitter der Rechtbank, Generaal Bouhon, bevelhebber van het Militair Gebied, de heren oud-ministers Marck en Segers, de heer R. Goris, voorzitter der Rechtbank van Koophandel en talrijke Antwerpse magistraten en confraters. Vele belangstellenden uit alle kringen der stad, woonden de vergadering bij.

De spreker van de avond, de heer minister van Staat, A. E. De Schrijver, werd door de voorzitter voorgesteld als een uitmuntend specialist van het publiek recht en als een groot kenner van de angelsaksische en amerikaanse geschiedenis en instellingen. Opvallend was dan ook de bevoegdheid met dewelke de spreker in een sierlijke taal en op bevattelijke wijze zijn onderwerp behandelde: « De evolutie van de buitenlandse politiek der Verenigde Staten ».

Ter inleiding stelde de voordrachtgever tegenover elkaar twee belangrijke documenten welke beschouwd kunnen worden als de polen van deze evolutie: de afscheidsrede van Generaal Washington op 17 september 1796 en de inkomst-boodschap van Generaal Eisenhower op 2 februari 1953. Washington, leider en eerste President van de jonge republiek, zet zijn land er toe aan boven alles de vrede na te streven door zich afzijdig te houden van alle twisten onder de Europese landen, welke enkel de ondergang van de nieuwe statenbond zouden kunnen veroorzaken. Eisenhower spreekt tot een wereldmacht en wijst haar op hare verantwoordelijkheid en op de noodzakelijkheid van solidariteit met West-Europa ter gemeenschappelijke beveiliging van de vrije wereld.

Tussen deze twee documenten liggen honderd vijftig jaar waarin de buitenlandse politiek der Verenigde Staten hoofdzakelijk bepaald werd door de Monroeleer.

De eerste presidenten, Washington, Adams, Jefferson en Madison, breidden het grondgebied uit en vestigden de onafhankelijkheid. Een definitieve vrede met Engeland kwam pas te Gent tot stand in 1814.

Europa was ondertussen gewikkeld in de oorlogen van Napoleon en pas na 1815 zou het zich kunnen inlaten met Amerika. De verbondenen der Sainte-Alliance, Rusland, Pruisen, Oostenrijk en later Frankrijk, zagen met ongenoege hoe in Centraal en Zuid-Amerika uit de opstanden tegen Spanje nieuwe republieken ontstonden. Plannen tot ingrijpen over de Atlantische Oceaan werden gesmeed doch zouden

vruchteloos blijven, gedeeltelijk wegens de afzijdigheid van Groot-Britannië, dat zich onder de invloed van Canning verwijderde van het Europees vasteland.

In deze omstandigheden formuleerde in 1823 president Monroe in zijn boodschap aan het Congres de principes die de politiek der Verenigde Staten gedurende vijf en zeventig jaar uitsluitend zouden beheersen en nooit volledig hun kracht zouden verliezen.

De Monroe-doctrine hield aan de wereld voor dat de Verenigde Staten niet zouden tussenkomen in Europa of in de nog in Amerika bestaande koloniën. De Verenigde Staten zouden echter elke poging van een Europese regering om tussen te komen in een onafhankelijk gebied van het Amerikaanse continent als een bedreiging tegen zichzelf beschouwen.

Walter Lipmann doet terecht opmerken dat deze Monroe-leer, spijs zij de afzijdigheid voorhield tegenover alle Europese aangelegenheden, toch reeds een verruiming was van de oorspronkelijke standpunten, daar zij een politiek inluide van Amerikaans continentalisme waarbij de Verenigde Staten duidelijk hun belangen verbonden zagen met deze van het ganse Amerikaanse werelddeel.

Tot 1898 beheerste de Monroe-doctrine volledig de buitenlandse politiek. Na de secessie-oorlog en de eenheids crisis van 1860-1865 te hebben overleefd, groeiden de Verenigde Staten uit tot een der machtigste en rijkste staten ter wereld, doch steeds in volledige politieke afzijdigheid tegenover Europa. De aankoop van Alaska in 1867 werd door de Monroe-doctrinair gehekeld.

De verleiding tot het voeren ener imperialistische politiek werd echter sterker en de republikeinse presidenten Mac Kinley, Theodore Roosevelt en Taft, waren de bewerkers van deze politiek. De Hawaii-eilanden werden ingelijfd in 1898; bij de opstand van Cuba en het incident met de Maine werd de oorlog aan Spanje verklaard. Spanje werd weldra verslagen, Cuba werd onafhankelijk doch onder controle der Unie, Porto-Rico ging over naar de Verenigde Staten, die ook de Philippijnen bezetten. De Verenigde Staten zochten en vonden verschillende steunpunten in de Stille Oceaan en drongen hun politiek op aan Centraal en Zuid-Amerika. Th. Roosevelt hervormde de Monroe-leer tot een Pan-Amerikanisme met de hegemonie der Verenigde Staten over gans het Amerikaanse continent.

De grote nederlaag der Republikeinen in 1913 bracht echter Woodrow Wilson aan het bewind, die aan de imperialistische politiek verzaakte en de neutraliteit der Verenigde Staten in de eerste wereldoorlog proclameerde.

Pas na het torpederen van de Lusitania en de latere hervatting van de onbepaalde duikbootoorlog door Duitsland, verklaarden de Verenigde Staten in april 1917 aan Duitsland de oorlog.

Tijdens en na deze oorlog zou Wilson voor de eerste maal in de geschiedenis een poging doen om de Verenigde Staten een rol te doen spelen in het organiseren van de wereldvrede. In een boodschap aan het Congres bepaalde hij de Veertien Punten, basis van de vrede. De hoeksteen hiervan was de Volkenbond. De geest van Monroe kreeg echter de bovenhand. Zowel het verdrag van Versailles als het Pact van de Volkenbond werden door de Senaat afgewezen.

Van 1919 af zonderen de Verenigde Staten zich opnieuw af. Bij de presidents-verkiezingen werd Wilson verslagen door de republikein Harding.

Het Kellogg-pact van 1928 plaatste de oorlog buiten het volkenrecht, doch was van louter morele aard en werd door de Senaat enkel aanvaard onder uitdrukke-

lijk voorbehoud dat dit Pact geen afbreuk doen zou aan de Monroe-doctrine.

Nooit slaagde Europa er in de Verenigde Staten te doen toetreden tot de Volkenbond.

De nieuwe internationale politiek zou pas, met veel omzichtigheid, worden ingeleid door Franklin Roosevelt, die eerst nog tegen zijn wens de Neutraliteitswet van 1935 zag stemmen, doch in 1938 in zijn rede van Chicago stelling nam tegen de totalitaire staten en hun methodes en van dan af de bewapening begon te versterken en de opinie te beïnvloeden. Zijn staatssecretaris, Cordell Hull, heeft zeer veel bijgedragen tot de overwinning der nieuwe politiek.

De aanval op Pearl Harbour bewees dat Roosevelt juist had gezien en de Verenigde Staten zich niet langer als toeschouwers konden beschouwen bij de wereldconflicten.

De Keure van San Francisco is het einde van het politiek isolationisme der Verenigde Staten. Sederdien namen de Verenigde Staten hun verantwoordelijkheid op in de wereld.

Een beknopt verslag kan onmogelijk het boeiende der voordracht van Staatsminister De Schrijver tot zijn recht laten komen. Men moet de voordracht en het applaus gehoord hebben om te beseffen hoe schitterend deze vergadering der Vlaamse Conferentie is geweest.

H.S.

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Vergadering van de Algemene Raad

Om 10 u. 45 werd de vergadering voor geopend verklaard door Mr R. Van Roye, voorzitter van het Verbond.

In zijn openingswoord begroette en verwelkomde de voorzitter de leden en de aanwezigen die uit al de delen van het land waren opgekomen, en onderstreepte het uitzonderlijk belang van het punt dat aan de agenda van de vergadering werd gebracht, nl. het onderzoek van de wetsvoorstellen bij het Parlement aanhangig betreffende het Arbeidsgerechtigd, en de voorbereiding van de algemene vergadering die op 24 maart a.s. te Brugge zal gehouden worden om het standpunt van het Verbond ten overstaan van deze wetsvoorstellen te bepalen en vast te leggen.

Noch de algemene raad, noch het Verbond zullen in bijzonderheden treden, maar enkel de grote principes uiteenzetten, welke de herinrichting van het Arbeidsgerechtigd behoren te beheersen.

De voorzitter wijst erop dat de indieners van de wetsvoorstellen en het Parlement zelf het advies van de Balie nopens dezelfde wens te kennen.

Op verzoek van de voorzitter, wordt door Mr Paul Brasseur, van de Balie te Nijvel, en Mr Karel Van Baarle, van de Balie te Antwerpen, onderscheidenlijk in het Frans en in het Nederlands, verslag uitgebracht over de werkzaamheden van de commissie in de schoot van het Verbond, gevormd met het oog op de studie van de bewuste wetsvoorstellen.

Beide verslaggevers vestigen er de nadruk op, dat in de wetsvoorstellen de samsensmelting wordt voorzien van een veertigtal thans werkzaam zijnde commissies, in verband met de toepassing van het sociaal recht. Dit is onmiskenbaar een verbetering. Het paritair karakter wordt eveneens onderstreept: een magistraat zal het Arbeidsgerechtigd voorzitten en worden bijgestaan door een vertegenwoordiger van de werkgevers en een van de werknemers.

De oprichting van een bijzonder Hof van Verbreking wordt verworpen. De onafzetbaarheid van de voorzitters wordt als volstrekt noodzakelijk zijnde voorgesteld, terwijl de vertegenwoordigers van de werkgevers en werknemers voor tamelijk lange tijdvakken behoren te worden benoemd.

vastgesteld dat deze kunnen bepaald worden hetzij door

Wat de regels van de rechtspleging betreft, wordt er de wet zelf, hetzij door een koninklijk besluit. Aanvankelijk werd de bepaling van de grote principes door de wetgever voorzien, om de uitwerking ervan aan de Koning over te laten. Volgens de laatste voorstellen zouden evenwel de regelen, die ten opzichte van de bestaande regelen van rechtspleging in gewone zaken niet invoeren, en tot de minste bijzonderheden door de wet worden uitgewerkt.

Ten slotte blijven er nog twee belangrijke punten, nl. de wenselijkheid voor het oprichten van een bijzonder parket, gelast met de zorg voor het naleven en de uitvoering van de sociale wetgeving, en de vertegenwoordiging van de partijen vóór het Arbeidsgerecht.

Elk dezer punten wordt uitvoerig besproken en onderzocht.

Aan deze bespreking wordt door de meeste aanwezigen deelgenomen.

Van bijzonder belang evenwel waren de tussenkomsten van Stafhouder Lambert, van de Balie te Charleroi; Mr Jos Custers, voorzitter van het Vlaamse Pleitgenootschap te Brussel; Mr Hoornaert, voorzitter van de Conférence Libre van de Jeune Barreau te Luik; Mr Quoullin, vertegenwoordiger van de Stafhouder te Verviers; de Stafhouder Calozet, van Aarlen; Mr Landrien, penningmeester-generaal van het Verbond; Mr Magnée en Mr Fally, vertegenwoordigers van de Balie te Brussel; Mr Servais, voorzitter van de Jeune Barreau te Namen.

Over het principe van het inrichten van een Arbeidsgerecht blijken de mening niet verdeeld te zijn. De aftakeling van het Gerecht wordt betreurd, maar de overgrote meerderheid van de aanwezigen is de mening toegedaan dat het onmogelijk is stroomopwaarts te varen en het Arbeidsgerecht er komen zal. Ten overstaan ten andere van de bestaande toestand schijnen de wetsvoorstellen een Arbeidsgerecht te willen inrichten, dat ten slotte een verbetering ten overstaan van de bestaande toestand zal uitmaken.

De vraag te weten of de bepaling van de houding van het Verbond ten overstaan van de bewuste wetsvoorstellen behoort te worden voorafgegaan door een principiële verklaring waarin deze opvattingen worden tot uitdrukking gebracht, blijkt de vergadering ernstig te verdelen. De reeds in de schoot van het Verbond bestaande Commissie zal een ontwerp van voorstel klaarmaken, terwijl aan Mrs. Hoornaert, Magnée en Fally wordt opgedragen eveneens een voorstel in gereedheid te brengen.

Het paritair karakter van het Arbeidsgerecht en het Voorzitterschap van een onafzetbare magistratuur worden aangenomen. De inrichting van een bijzonder Hof van Verbreking voor sociale geschillen wordt verworpen, evenals de inrichting van een bijzonder Parket, gelast met het toezicht over de toepassing en naleving van de sociale wetgeving.

Het toekennen van bevoegdheid op strafrechterlijk gebied aan het Arbeidsgerecht, wordt door niemand voorgestaan. Tevens wordt er betreurd, dat wat de rechtspleging betreft, van de gelegenheid geen gebruik werd gemaakt, om de regelen ervan te vereenvoudigen en aan te passen aan de noodwendigheden van de tijd, inzonderheid door het moderniseren ervan.

De vertegenwoordiging van de partijen vóór het

Arbeidsgerecht wordt uitvoerig besproken. Het voorbehouden van een monopolium aan de Balie voor deze vertegenwoordiging, blijkt onbereikbaar te zijn.

De oprichting van het Arbeidsgerecht en de smelting van de ongeveer 50 thans bestaande commissies, zal de vertegenwoordiging van de partijen door de leden van de Balie ongetwijfeld bevorderen.

Na een kort dankwoord van de Voorzitter, wordt de vergadering om 17.30 uur voor geheven verklaard.

E. O.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 februari - 29 februari 1956)

I. Staats- en Administratief Recht.

1. *Internationale overeenkomst.* — In het Stbl. van 2 februari 1956 (610) verscheen de tekst van het verdrag nopens de betrekkingen tussen de drie mogendheden en de bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Bonn op 26 mei 1952 en gewijzigd overeenkomstig het protocol tot beëindiging van het bezettingsregime in de bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Parijs op 23 oktober 1954.

In hetzelfde Stbl. (613) verscheen eveneens de tekst van het verdrag over de rechten en verplichtingen der vreemde strijdkrachten en hun leden op het grondgebied der bondsrepubliek Duitsland, ondertekend op 26 mei 1952 te Bonn en gewijzigd overeenkomstig het protocol over de beëindiging van het bezettingsregime in de bondsrepubliek Duitsland ondertekend op 23 oktober 1954 te Parijs.

2. *Rijkswacht.* — Bij K.B. van 27 januari 1956 (Stbl. 2 februari 1956, 651) wordt het Regentsbesluit van 25 juni 1949 betreffende de organisatie van de rijkswacht gewijzigd.

3. *Verkeerswezen.* — In het Stbl. van 3 februari 1956 (669) verschenen de eenvormige bijkomende bepalingen van de internationale overeenkomst betreffende het vervoer van reizigers en bagage per spoorweg ondertekend te Bern op 25 oktober 1952.

4. *Ministerie van Openbare Werken.* — Het K.B. van 23 december 1955 (Stbl. 3 februari 1956, 675) stelt de schalen vast verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw, tak Openbare Werken.

5. *Middenstand.* — Het K.B. van 21 januari 1956 (Stbl. 10 februari 1956, 772) organiseert de diensten van de administratie van de middenstand.

6. *Landbouw.* — Het K.B. van 1 februari 1956 (Stbl. 11 februari 1956, 787) wijzigt het K.B. van 1 juni 1951 houdende regeling van de bestrijding der rundertuberculose.

7. *Onderwijs.* — Het K.B. van 14 januari 1956 (Stbl. 11 februari 1956, 788) stelt de graad en het wetenschappelijk diploma in van dokter in de beroepsoriëntering en -selectie.

8. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 7 februari 1956 (Stbl. 12 februari 1956, 819) wijzigt het K.B. van

9 april 1952 houdende geldelijk statuut van het weddetrekkend personeel der krijgsmacht.

9. *Rijkswacht*. — Het K.B. van 7 februari 1956 (Stbl. 12 februari 1956, 819) wijzigt het K.B. van 9 april 1952 houdende geldelijk statuut van het personeel der rijks-wacht.

10. *Ministerie van Volksgezondheid*. — *Herzienings-commissie*. — Bij K.B. van 10 februari 1956 (Stbl. 13-14 februari 1956, 848) regelt de werkwijze van de herzieningscommissie bij het Ministerie van Volksgezondheid, ingesteld bij artikel 6, 1e lid, van de wet van 24 december 1953.

11. *Nationale Maatschappij voor de Kleine Land-eigendom*. — Het K.B. van 6 februari 1956 (Stbl. 15 februari 1956, 886) stelt de intrest en delgingslasten vast, te dragen door de Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom op de schijven harer leningen die in 1956 zullen gelicht zijn.

12. *Rijkslandbouwhogescholen*. — Het K.B. van 20 januari 1956 (Stbl. 18 februari 1956, 925) wijzigt art. 75, § 2 van het K.B. van 23 september 1955 houdende het organiek reglement der rijkslandbouwhogescholen.

13. *Ministerie van Wederopbouw*. — Bij K.B. van 1 februari 1956 (Stbl. 18 februari 1956, 932) worden de benamingen van sommige graden van het voormalige ministerie van Wederopbouw door andere vervangen.

14. *Binnenvaart*. — *Vrachtprizen*. — Bij M.B. van 2 februari 1956 (Stbl. 19 februari 1956, 947) wordt het M.B. van 29 september 1953, houdende vaststelling der vracht- en huurprizen voor elk door bemiddeling van de dienst voor regeling der binnenvaart afgesloten bevrachtings- of huurcontract, door nieuwe bepalingen aangevuld.

15. *Handel in slaap- en verdovende middelen*. — Het K.B. van 31 januari 1956 (Stbl. 19 februari 1956, 949) wijzigt het K.B. van 31 december 1930, omtrent de handel in slaap- en verdovende middelen.

16. *Internationale Overeenkomst*. — De wet van 23 april 1955 (Stbl. 22 februari 1956, 986) keurt de internationale tinovereenkomst en de bijlagen, opge-maakt te Londen op 1 maart 1954, goed.

17. *Onderwijs*. — Het K.B. van 16 februari 1956 (Stbl. 23 februari 1956, 1.018) stelt vast :

1) het minimum aantal leerlingen dat de door private personen totstand gebrachte inrichtingen voor middelbaar onderwijs moeten tellen om van Staatswege gesubsidieerd te kunnen worden;

2) de wijze waarop de aan deze inrichtingen verleende staatstoelagen worden berekend.

18. *Post*. — Het K.B. van 18 januari 1956 (Stbl. 23 februari 1956, 1.022) wijzigt het K.B. van 10 september 1936 tot codificatie van de postwetgeving in internationale dienst.

19. *Financiën*. — De wet van 22 februari 1956 (Stbl. 24 februari 1956, 1.042) verleent machtiging aan de eerste-minister en aan de minister van justitie tot regularisatiën, verhoging en vermindering van sommige voor het dienstjaar 1955 uitgetrokken kredieten, alsmede toekenning van bijkredieten voor de uitgaven met betrekking tot 1954 en de vorige dienstjaren.

20. *N.M.B.S.* — *Lening*. — De wet van 21 februari 1956 (Stbl. 25 februari 1956, 1.122) machtigt de N.M.B.S. leningen ten belope van een effectief bedrag van 677.200.000 frank in een of meer tranches uit te geven tot dekking van uitgaven voor het herstel van de oorlogsschade veroorzaakt aan het rollend materieel en aan de uitrusting nodig voor de exploitatie van het net.

21. *Gerechtelijke officieren bij de parketten*. — *Syndicaal statuut*. — Het K.B. van 21 februari 1956 (Stbl. 25 februari 1956, 1.126) stelt het syndicaal statuut vast van de gerechtelijke officieren en agenten bij de parketten.

22. *Onderwijs*. — Het K.B. van 22 februari 1956 (Stbl. 26 februari 1956, 1.180) stelt vast :

1) het minimum aantal leerlingen dat de door private personen totstand gebrachte inrichtingen voor normaalonderwijs moeten tellen om van Staatswege gesubsidieerd te kunnen worden;

2) de wijze waarop de aan die inrichtingen verleende staatstoelagen worden berekend.

23. *Herstelpensioenen*. — *Burgerlijke slachtoffers van de oorlog*. — Het K.B. van 24 februari 1956 (Stbl. 26 februari 1956, 1.185) wijzigt het K.B. van 25 maart 1954 tot regeling van de procedure voor de toepassing van de wet van 15 maart 1954 betreffende de herstelpensioenen voor de burgerlijke slachtoffers van de oorlog 1940-1945 en hun rechthebbenden.

24. *Financiën*. — Bij K.B. van 14 februari 1956 (Stbl. 27-28 februari 1956, 1.212) wordt de coöperatieve vereniging (woningfonds der kroostrijke gezinnen van België) gemachtigd onder Staatswaarborg een tiende lening aan te gaan ten bedrage van 100 miljoen frank.

25. *Internationale Overeenkomst*. — In het Stbl. van 29 februari 1956 (1.234) verscheen de tekst van de gewijzigde bijlagen aan de Internationale Overeenkomst betreffende het goederenvervoer per spoorweg, ondertekend te Bern op 25 oktober 1952.

II. Handelsrecht.

26. *Handelsvennootschappen*. — Het K.B. van 8 februari 1956 (Stbl. 12 februari 1956, 818) bepaalt de toepassingsdatum der wet van 1 december 1953, houdende wijziging van de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen. De wet van 1 december 1953 is met ingang van 1 maart 1956 toepasselijk op al de bij deze wet bedoelde vennootschappen, ongeacht of deze al dan niet een publiek beroep doen op de geldbeleggers.

III. Economisch Recht.

27. *Prijsverhogingen*. — Bij M.B. van 7 februari 1956 (Stbl. 9 februari 1956, 756) wordt het M.B. van 20 december 1950 betreffende de verklaring der prijsverhogingen gewijzigd.

28. *Prijsverhogingen*. — Bij M.B. van 16 februari 1956, 965) wordt het M.B. van 7 februari 1956 betreffende de verklaring der prijsverhogingen aangevuld.

29. *Bedrijfsraden*. — Het K.B. van 28 januari 1956 (Stbl. 11 februari 1956, 791) wijzigt de Koninklijke Besluiten van 18 januari en 4 december 1951, houdende oprichting van de bedrijfsraden voor het metaal,

textiel en kleding, voor het bouwbedrijf en voor de visserij.

IV. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon.

30. *Jaarlijks verlof.* — Het K.B. van 7 februari 1956 (Stbl. 16 februari 1956, 886) wijzigt het Regentsbesluit van 19 juli 1949 betreffende het jaarlijks verlof der loontrekkende arbeiders.

V. Fiscaal Recht.

31. *Accijnzen.* — Het M.B. van 30 januari 1956 (Stbl. 3 februari 1956, 665) wordt het M.B. van 6 december 1934 betreffende het fiscaal regime van alcohol en geestrijke dranken gewijzigd.

32. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — De wet van 15 februari 1956 (Stbl. 18 februari 1956, 918) wijzigt het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taxes.

33. *Belasting op spel en weddenschappen.* — Het K.B. van 11 februari 1956 (Stbl. 22 februari 1956, 1.006) stelt de grondslag, het percent en de modaliteiten van de belasting op het spel en de weddenschappen in zake roulettespel met zero, vast.

H. Boonen

MEDEDELINGEN

HET HOF VAN VERBREKING EN DE VERRICHTINGEN VAN DE HANDELAARS MET BETREKKING TOT ONROERENDE GOEDEREN

De redactie acht het wenselijk aan de lezers mede te delen dat het hoofdartikel, dat verscheen in het vorig nummer, van de hand van Prof. L. Fredericq, « Het Hof van Verbreking en de verrichtingen van de handelaars met betrekking tot onroerende goederen », de tekst is van een der lessen, welke door Prof. Fredericq werden gegeven aan de Universiteit te Leuven als professor op de Franquileerstoel.

Wij zijn zo gelukkig aan onze lezers te kunnen aankondigen, dat Prof. Fredericq er wel heeft willen in toestemmen ons ook nog de tekst van andere lessen, welke hij in dezelfde hoedanigheid te Leuven heeft gegeven, ter publicatie in het Rechtskundig Weekblad af te staan.

INTERUNIVERSITAIR INSTITUUT VOOR SOCIAAL RECHT

Het Interuniversitair Instituut voor Sociaal Recht, onder voorzitterschap van Prof. F. Van Goethem, zal op zaterdag 2 juni 1956 in de Rijksuniversiteit te Gent zijn vijfde studiedag houden.

Het onderwerp is : de codificering van het Belgisch sociaal recht.

Twee praeadviesen zullen worden voorgedragen : 1) de codificering in het algemeen, voorwaarden, voordelen en nadelen, door Mr Marcel Storme, assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent; 2) de voorwaarden

voor een codificering van het Belgisch sociaal recht, door Mr J. Steyaert, advocaat bij het Hof van Beroep te Gent.

De zetel van het Interuniversitair Instituut voor Sociaal Recht is gevestigd te Brussel, Montoyerstraat 18b.

TAALKUNDIGE KRONIJK

M. Daenens : Administratieve Taal en Correspondentie.

— Gent, « Norma », z. jrt., 8°, 162 blz.

Bij het schrijven van zijn handleiding beoogde de heer M. Daenens een tweevoudig doel : 1. meer belangstelling te wekken voor taalzuivering; 2. deskundige voorlichting te geven in de administratieve briefwisseling.

Als gemeentesecretaris van Ledeberg is hij bij uitstek de gewenste toelichter van alle moeilijkheden, die zich op administratief gebied kunnen voordoen. Steekproeven lieten bij ons de indruk na, dat het werk voor velen van nut zal zijn.

Ik ken hem een goed punt toe. Hij prijst een fatsoenlijk gebruik aan van de administratieve taal, die zoals hij terecht opmerkt : « werkelijk en grondig verschilt van de gewone geschreven taal » (blz. 7).

De schrijver legt ons vooreerst een aantal juridische uitdrukkingen voor met de juiste vertaling en de nodige ophelderingen (blz. 12-16). Lezenswaardig taal-materiaal brengt hij bijeen in de lijst « Barbarismen » (blz. 17-24). Een reeks vaste voorzetsels, die doorgaans foutief worden gebezigd, zijn afgedrukt op de bladzijden 25 en 26. Gebruik altijd : *UIT oogpunt van* (niet : in); *oproep TOT de bevolking* (niet : aan; appèl à la population); *wittreksel UIT* (niet : van; un extrait de), enz. Het is jammer dat de heer Daenens, die zo flink op dreef was, niet meer aandacht heeft besteed aan de studie van het verraderlijke voorzetsel.

Op bladzijden 28-37 licht de taallievende gemeentesecretaris het vraagstuk van de stijl toe. Hij streeft naar meer eenvoud en verkettert de zwaarwichtige en bloedloze stijl uit de vorige eeuw, die op honderden stellers nog invloed oefent.

Het tweede gedeelte *Administratieve Correspondentie* (blz. 38-161) moet voor het eerste niet onderdoen. Het bevat vooral allerhande zakelijke en nuttige inlichtingen over het schrijven van brieven, beraadslagingen, verslagen, contracten, circulaires. Modellen van brieven en drukwerk verduidelijken de zeer leerrijke uiteenzettingen. Dat alles geeft de proef op de som dat de schrijver geen onbekende haven wilde bezelen.

Hij maakt zich nog bezorgd over het correcte gebruik van de moedertaal. Hij bestrijdt vastgeroeste fouten, zoals tol (lees : douane); dienstherneming (lees : diensthervatting); geteisterde (lees : getroffenene). Voorts is hij ongenadig voor verouderde woorden en uitdrukkingen : opzichtens, wettiglijk, het beloopt tot de som van, en naamtekent met ons (blz. 115); ten blijke waarvan, ten verzoeken van, enz.

De heer Daenens, die me een onvermoeid werker schijnt, volgt het spoor van de taalkenner J. M. Steensels, wiens « Administratief Frans-Nederlands Woordenboek » (Uitgeverij Brepols) voor de meesten onder ons als een onmisbaar naslawerk geldt.

Thans moet ik de heer Daenens een slecht punt toewijzen. Tegen heug en meug streep ik hier en daar bij het lezen van *Administratieve Taal en Correspondentie*, enkele onnauwkeurigheden aan.

... kan *alsdan luiden* : (blz. 64). Z.-N., vero. Gebruik : *in dat geval* (Koenen). Afgekeurd bij Const. Peeters, blz. 29. Gebruik o.m. : *voor die keer, destijds*.

... *heropbouw* (blz. 67). Gebruik : *wederopbouw*.

Een korte brief is *diegene*, die... (blz. 69). Gebruik liever : Een korte brief is *die, welke...* *Degene* of *diegene* past inzonderheid voor personen.

... die hun *respectievelijke* belangen kunnen... (blz. 77). Gebruik : die hun *respectieve* belangen...

... De *respectievelijke* personen (lees :) de *respectieve* personen, wel *respectievelijk* verdelen (bw.). H. Timmermans, blz. 62.

Elke *vergetelheid* kan nochtans zware gevolgen hebben (blz. 135). Gebruik liever : Elk *verzuim*, elke *achteloosheid* of *onachtzaamheid* kan *ernstige* gevolgen hebben. Correct Nederlands is : Iemand aan de *vergetelheid* ontrukken, onttrekken. — Laisser dans l'oubli, niet aan de *vergetelheid* onttrekken. Gallas.

Mazout (blz. 144). In Noord-Nederland heeft *stookolie* de voorkeur. Mazout m. : *Stookolie*, residu. Gallas.

... een bewijs van *woonst* (blz. 148). *Dialectisme*. Gebruik : *wettige woonplaats, vaste verblijfplaats*. Const. Peeters, blz. 526.

Mejuffer (blz. 156). *Mejuffer* heeft een kleinerende betekenis. *Mejuffrouw* (aanspreektitel van een juffrouw). H. Timmermans, blz. 88.

Ik hoop dat de heer Daenens me niet met de nek zal aanzien omdat ik hier een ogenblik met de tuchtroede heb gezwaaid. Deze enkele opmerkingen doen op generlei wijze afbreuk aan de belangwekkende inhoud van zijn werk *Administratieve Taal en Correspondentie*. Veel taalgenoten mogen het een waardige plaats gunnen op hun schrijftafel.

Albert Blonrock

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentekeurs, n° 72, januari-februari 1956 :

De vreemdelingenpolitie : Overzicht der nieuwe wetgeving. — Openbare onderstand : Hospitalisatie van de maatschappelijk verzekerden.

Nederlands Juristenblad, afl. 10, 10 maart 1956 :

Prof. Mr C. H. F. Polak : Pachtrecht in wording (II, slot). — Mr W. H. Gallas : « Hukum ». — Mr I. van

Creveld : De pensioenovereenkomst. — Mr W. Nolen : Pleidooi voor verbeterd arbitrage-statuu.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4436, 10 maart 1956 :

Mr. L. Roeleveld : Enige opmerkingen over vraagpunt 34 ter zake van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (I). — G. Nijk : Korte opmerkingen omtrent het ontwerp B. W. — Prof. Mr G. de Grooth : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak. — Verbintenissenrecht 1954 (II).

Journal des Tribunaux, n° 4099, 11 mars 1956 :

André Trine : Les mandataires des employeurs dans la législation sociale. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Oure-Mer, n° 69, 15 mars 1956 :

M. Petit : Le mariage religieux au Congo belge. — Jurisprudence.

Recueil de jurisprudence du droit administratif et du Conseil d'Etat, n° 1, 1956 :

M. A. Melchior : Les contestations préjudicielles devant les juridictions administratives. — M. G. Viseur : La revision des sanctions disciplinaires infligées au personnel des communes.

Reueils Dalloz et Sirey, 10e cahier, 10 mars 1956 :

J. M. Auby : La procédure administrative non contentieuse. — R. Savatier : L'achèvement du contrat de transport de voyageurs par chemin de fer. — Maurice Liotard : La mise en vente d'un vin sous une fausse appellation d'origine contrôlée. — M. Long : La déclaration d'utilité publique d'une expropriation à fin de dégagement et de mise en valeur d'un immeuble classé. — R. Meurisse : La variation des rentes d'accidents du travail et le recours des caisses de sécurité sociale contre les tiers responsables. — J. V. : La présence « nécessaire » de l'avoué en matière pénale, pour l'admission de ses émoluments dans les frais. — Claude Giverdon : La compétence du juge de paix pour valider la saisie conservatoire qu'il a autorisée.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"